

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

AND VERNACULAR
AH 4GMW F

741
SURINGAR

S.R. 67

Theological School

IN CAMBRIDGE.

The Bequest of
CONVERS FRANCIS, D.D.

741
Suringer

LUDOVICI PETRI SURINGAR,

THEOLOGIAE IN ACADEMIA LEIDENSI STUDIOSI,

C O M M E N T A T I O,

QUA

RESPONDETUR AD QUAESTIONEM,

A NOBILISSIMO THEOLOGORUM ORDINE

I N

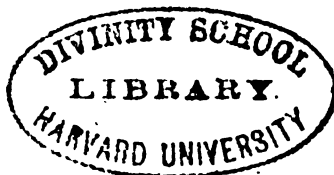
ACADEMIA GRONINGANA

PROPOSITAM:

**QUAENAM FUERINT SAECULIS POST C. N. TRIBUS
PRIORIBUS CHRISTIANORUM DE S. BAPTISMO SEN-
TENTIAE, ADDUCTIS SCRIPTORUM EIUS Aevi TES-
TIMONIIS, EXPONATUR.**

QUAE PRAEMIUM REPORTAVIT

d. XIII Mensis Octobr. MDCCCXXV.

COMMENTATIO THEOLOGICA

EXHIBENS

CHRISTIANORUM E TRIBUS POST C. N.
PRIORIBUS SAECULIS SENTENTIAS

DE

S. BAPTISMO.

Beneficiis a Iesu Christo in genus humanum collatis, quae immensa sunt omnique praeeonio maiora, accensendum omnino est illud, quod ab optimo Servatore instituti, omnibusque, qui Religionem Christianam profiterentur, praescripti sint duo ritus sacri: Baptismus et Sacra Coena.

Haec enim est horum rituum e Christi praecepto pie celebrandorum indoles, hoc consilium, haec efficacitas, ut quam maxime faciant ad bona illa et beneficia, quae per Iesum Christum in hac vita nobis contingunt, et quae post hanc vitam firmissima fiducia expectamus, rectius intelligenda, eorum memoriam pie recolendam, alendum verae virtutis studium, nosque salutis illius, quam generi humano attulit et cultoribus suis pollicitus est Servator, participes reddendos.

Quae cum ita sint, de horum rituum indole et consilio, de recta eos celebrandi ratione et salutaribus eorum effectibus cognoscendis, omnino nos sollicitos esse oportet, et quemadmodum in perscrutanda doctrina aliqua magnopere nos adiuvat eius historia et variarum, quas diversis temporibus experta est, mutationum cognitio, ex ipsis, quantum fieri potest, fontibus petenda; ita quoque doctrina Christiana de utroque illo, quem memoravimus, ritu rectius intelli-

gitur, si duce historia inquirantur diversae, in quas Doctores abierunt, sententiae, et variae, quae sensim sensimque exortae sunt, opiniones.

Quod attinet ad priorem horum rituum, qui in sacro N. F. codice, solenni τοῦ Βαπτισματος voce designatur, antiquissimis quidem rei Christianae temporibus, a simplici Iesu et Apostolorum doctrina non tam longe recesserunt Ecclesiae doctores, quam quidem postea. Aucta nimirum, post saeculum a Chr. N. tertium, disputandi de rebus ad Religionem pertinentibus subtilitate, magis neglecto S. Literarum studio, et crescente superstitione, plura simplici huic ritui addita sunt, quae prior aetas ignoraverat; atque ab eo inde tempore multis placuerunt opiniones, quae a vera huius instituti ratione et consilio recedebant. Harum vero opinionum perversarum, longius sensim latiusque sparsarum, origo repetenda esse videtur e sententiis, quas nonnulli ante Concilium Nicaeae, saec. IV. habitum, professi sunt, adeoque maxima utilitas capi posse censenda est, e diligenti scriptorum veterum, qui in prima historiae Societatis Christianae periodo fuerunt, perquisitione, qua cognoscatur, quid illi hac de causa senserint atque docuerint.

Est quidem labor hic gravis, viresque iuvenis parum exercitati excedens, sed utilis tamen et iucundus. Itaque liceat mihi periculum facere solvendae quaestionis a Venerando Theologorum ordine invenibus, qui in certamine literario suas vires experiri velint, propositae, non quod novi quidpiam hac in causa a me adferri aut posse aut debere existimem; sed quod investigandis, colligendis atque inter se conferendis iis Patrum Ecclesiasticorum locis, quae de Sacro hoc ritu agunt, aliquem utilitatis fructum, ex horum veteris aevi monumentorum lectione capiam et ingenium ad eorum cognitionem exerceam. Quaestio autem proposita haec est: *Quaenam fuerint saeculis post C. N. tribus prioribus Christianorum de S. Baptismo sententiae, adductis scriptorum eius aevi testimoniis, exponatur?*

Vos autem Viri Clarissimi! pro insigni vestra humanitate faciles sitis in iudicando, et reputetis, quaeso, animo vestro, ab adolescente propter ipsam aetatem iuvenilem parum exercitato, expectari non posse accuratam omnibusque partibus absolutam disquisitionem eorum, quae ad argumentum propositum pertinent. Utcunque vero conatus mei ceciderint, et licet publico huius certaminis praemio ornetur alius, spero tamen fore, ut vobis Viri Clarissimi! diligentiam ac voluntatem probare vestramque mihi conciliare possim benevolentiam.

Ut qualiscumque haec ad quaestionem propositam commentatio iusto ordine procedat, et ne forte omittam aliquid, quod ad exponendas Christianorum antiquissimorum de S. Baptismo sententias pertinet, *prima* Sectione paucis indicabo, quid de S. Baptismo docuerint Iesus et Apostoli. Sectione *altera* nonnulla monebo de fontibus has priorum Christianorum sententias cognoscendi. Sectione *tertia* indicabo rationem, quam in Baptismate administrando secuti sunt veteres Christiani. *Quarta* denique Sectione exponam eorundem sententias de Baptismatis ab omnibus suscipiendi necessitate, consilio ac vi salutari, eodemque, si rite fit adhibitus, non repetendo.

C A P U T P R I M U M.

Baptismi Institutio, et Iesu Apostolorumque de hoc ritu sacro doctrina.

§ 1.

In exponendis Veterum, qui tribus prioribus saeculis in Ecclesia Christiana fuerunt, Doctorum de Baptismo sententiis decet, ut enarrationis nostrae initium ducamus ab huius ritus origine et brevi expositione eorum, quae ipse Dominus noster Iesus eiusque legati de eo docuerunt. Hac enim ratione factum iri spero, ut ad id, quod huic libello proprium est, argumentum paratior accedam, et cognita ante S. Codicis doctrina, in ea inquiram, quae scriptores illius aevi, quod inde ab Apostolorum interitu ad Concilii Nicaeni tempora elapsum est, hac de causa tradiderunt.

§ 2.

Ab antiquis inde temporibus apud plerosque populos, maxime Orientales, invaluit mos, ut qui peculiari Dei cultui consecrandi essent, pura aqua abluerentur, quo ritu designaretur puritas illa mentis ac morum, qua ornatum esse oporteret illum, qui Deum rite coleret (a). Antiquissimum huius rei ex-

(a) Sacros lustrationis ritus apud varias gentes in usu fuisse docuit praeter alios *Wissius* Misc. S. T. II. Exerc. XIII. § 17. Exerc. XIV. § 31. Exerc. XX. § 10, 11. et in Aegyptiacis L. II. C. XVI. § 7—13. Vid. *Kuinoel* in Comment. ad Matth. III. 6. et quos laudavit *Wegscheider*, Ingit. Theol. Dogmat. P. III. C. 4. § 168 nota (a).

emplum reperitur Genes. XXXV, 2, ubi Iacobus patriarcha, vero Deo aram exstructurus, domesticis praecepit, ut corporis lotione indicarent, se ab idolorum cultu, quo contaminati essent, recedere. Multae dein lotiones sacrae in legibus Mosaicis Levit. XIII, XIV, XV hunc in finem leguntur institutae, ut, qui impuritatem aliquam contraxisent, idonei redderentur ad ingrediendum atrium sanctum cum reliquo Israëliitarum coetu, atque hac ratione designaretur puritas illa mentis, qua in Deo rite colendo opus esset (b).

§ 3.

A sacris illis lotionibus diversum esse solennem illum immersionis atque ablationis ritum, qui Baptismus dicitur et semel peractus nunquam postea repetitur, ipsum docet eius consilium et modus universus. Huius ritus vestigia reperiri in Baptismo Profelytorum, quo Iudaei Ethnicos, qui relicto Idolorum cultu religionem amplecterentur Mosaicam, solenni ablutione inaugurarent atque in coetum suum reciperent, multi existimant; alii vero negant Baptismum Profelytorum ante templi Hierosolymitani destructionem apud Iudaeos in usu fuisse (c). E sacris quidem V. T. libris et auctoribus rerum Iudaicarum, Philone ac Iosepho constat, gentilibus ad sacra Iudaica per solam circumcissionem patuisse aditum, neque eiusmodi Baptismus Profelytorum vel in antiquis illis monumentis, vel in libris V. T. Apocryphis memoratur. Non improbabilis tamen est opinio, cum Profelytorum inauguratione genus quoddam illustrationis iam olim in usu fuisse, et certum est, Iudaeis tempore Christi per-

(b) Conf. *Seiler* Theol. Dogmat. P. II. C. VII. Sect. II. p. 546. Ed. tertiae Erlang. 1789. *Mun-tinghe* Pars Theol. Christ. Theor. L. I. P. 2. C. VI. Sect. 2. § 320, idem V. Cl. Geschied. der Menschheid naar den Bijbel T. IX, p. 209. Aanm. p. 14—16.

(c) Magnus est numerus scriptorum, qui hac de quaestione in utramque partem disputarunt. Ex iis nonnullos laudavit *de Wette*, Lehrbuch der Hebräisch-Jüdischen Archaeologie, Leipz. 1814. S. 304. quibus addantur *Beckii* Comm. Hist. decr. Relig. Christ. Lips. 1801. p. 671. sq. *Knapp* scripta varii argum. T. I. p. 178, 214. Edit. primae, *Eisenlohr* Historische Bemerk. ueber die Taufe, Tübing 1804. S. 5. sqq. *Ziegler*, Theologische Abhandl. T. II. N°. 3. Gött. 1804. *E. G. Bengel*, ueber das Alter der Jüdischen Profelytentaufe, Tübing. 1814. qui argumentis gravissimis demonstrare conatus est, Baptismum Profelytorum, iam ante Christi tempora usitatum, post civitatis Iudaicae excidium demum tanquam initiationis ritum solennem publice sancitum fuisse. Conf. *Wegscheider* l. c.

suasum fuisse, ad Mesiae regnum, ad quod gentiles quoque vocandi essent; aditum fore per Baptismum, adeoque, pervulgatâ de Ioannis Baptismate famâ, innumerabilis Iudaeorum multitudo effusa legitur, et milleni undique ad eum confluerunt, qui peccata confessi, immersione in aquam et ablutione, ad novam vitam, pietatis ac sanctitatis plenam, se obstringerent, ut haud indignos se praestarent beneficiis a Mesia, brevi adventuro, expectandis.

Hanc ob causam ritus ille, quem suscipiebant, dicitur βαπτισμα εἰς μετάνοιαν vel μετάνοιαν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν cf. Matth. III, 5. sqq. Marc. I, 4. sqq. Luc. III, 3. sq. Ioan. I, 25, 26. Act. XIX, 4. Ioannem illud iussu divino fecisse apparet, tum ex ipsius testimonio Ioan. I, 33. tum ex dictis Servatoris Matth. XXI, 25—27, 52. Luc. VII, 29, 30. Ioan. III, 5. qui et ipse ad Ioannem venit seque illi, eodem modo, quo reliqui baptizabantur Iudaei, flumini immergendum praebuit, ut hac ratione et Baptismatis Ioannei usum suo exemplo comprobaret, simulque arctius iungeretur cum iis, qui ad regnum Mesiae inchoandamque in eo vitam vere novam initiarentur (d).

§ 4.

Ut ergo Ioannes suo Baptismate Iudaeos Mesiae mox venturo obstrinxit Matth. III, 11. Act. XIV, 4. ita Iesus quoque in ipsa muneris sui primordiis, vivo adhuc Ioanne et libero, nonnullos hoc ritu in suam familiam recepit et discipulis suis dedit mandatum, ut nuntiarent inflare regnum Mesiae, et eius nomine baptizarent Iudaeos, qui illius disciplinae se traderent Ioan. III, 22—26, IV. 1, 2. (e). Et tunc temporis quidem pari consilio atque omine et Ioannes et Christus auctoritate divina baptizavisse videntur. At vero postquam Iesus morte sua salutare illud redemptionis nostrae opus perfecerat, atque redierat in vitam mox abiturus in coelum, diserte instituit Baptisma eum in finem, ut omnes et singuli homines, ex omnibus sine discrimine gentibus in coetum Christianum recipiendi, hoc ritu initiarentur Matth. XXVIII, 19. ubi Servator hoc discipulis suis dedit mandatum: Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη

(d) Vid. *Wissus* Miscell. S. T. II. Exerc. XV. § 63, 65. Ven. D. Bax Disf. de Ioanne Baptista Lugd. Bat. 1821. p. 13. sq.

(e) Cf. *Knapp*, l. c. p. 215 et interpretes ad haec loca. Hoc Baptisma ad solos Iudaeos pertinuisse apparet ex Matth. X, 5, 6, 7. Luc. X, 9. Coll. Marc. VI, 12.

βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, arctissime hic iunguntur μαθητεύειν et βαπτίζειν, atque indicatur eos, qui discipuli Iesu fieri vellent, Baptismatis ritu esse initiandos: μαθητεύειν igitur hic non est *edocere*, sed *discipulos facere*, adducere ad coetum Christianorum, ut adeo idem sit ac μαθητὰς ποιεῖν Ioan. IV, 1. Similiter adhibetur Act. XIV, 21. Matth. XIII, 52, et in hoc contextu diserte distinguitur a διδάσκων, quod mox sequitur comm. 20. διδάσκοντες αὐτοὺς (f). Itaque continetur hoc vocabulo mandatum de universis gentibus (πάντα τὰ ἔθνη) in suam disciplinam recipiendis, quod in duabus maxime cerneretur partibus, tum baptizande comm. 19, tum vero etiam docendo comm. 20. Debeat ergo, qui Christiani fiunt, ex Christi praecepto βαπτίζεσθαι, immergi in aquam, quae propria est vocis significatio, transata ad omnis generis ablutiones et imprimis ad ritum illum sacrum, qui βαπτισμα dicitur, et in quo antiquissimis temporibus haec obtinuit ratio, ut homines fere toti in aquam immergerentur. Ita Ioannes in flumen immergit omnes, qui ad eum venirent, Matth. III, 6, 16. Ioannes III, 23: ita quoque Apostoli hunc ritum administrarunt, Act. VIII, 36. sqq. XVI, 13—15. et ad hanc consuetudinem manifesto respicit Paulus Rom. VI, 4. Col. II, 12. in ista immersione, imaginem mortis ac sepulturae Christi esse decens, hinc et veteris hominis enecandi, novique exhibendi necessitatem derivans.

Ita baptizari praecepit Christus εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος: quae verba non continent formulam solennem, quam in administrando Baptismo recitandam iusserit Servator, neque enim hic additur, vel ὁμῶς, ut Matth. VI, 9, vel λέγεις, quemadmodum Luc. XI, 2. vel alia quaedam vox tale quid indicans; sed εἰς τὸ ὄνομα arcte cohaeret cum βαπτίζοντες, et indicat summam doctrinae Christianae de Deo, Patre, Filio et Spiritu sancto, cui probandae, profitendae et sequendae obstringuntur omnes, qui hoc ritu initiantur. Hinc aliis in locis N. T. simpliciter legitur: βαπτισθῆναι ἐν vel ἐπὶ τῷ ὀνόματι, vel εἰς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ Χριστοῦ Act. II, 58. VIII, 16. X, 48. XIX, 5. vel εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, Rom. XI, 5. quae nihil videntur differre in significatione, quoniam de eadem re posita invicem permutantur (g).

(f) Vid. *Michaëls* Verklaring der Geschied. van de Begravenis en Opstanding van Christus Amst. 1784. bladz. 304—319. Cl. *Heringa* Dissertatio de Formula Baptismi, praef. Cl. *Abrecht*, Groningae 1785. p. 8. sqq.

(g) Cf. *Kutnoel* ad Matth. XXVIII, 19. *Morus* in Comment. ad Epitomen Theol. Christ. T. II. p. 496. sq. Cl. *Heringa* l. c. p. 16.

§ 5.

Itaque finem et consilium Baptismatis ipse indicavit Servator, et inest in Baptismo novae susceptae Religionis declaratio ac promissio eorum, qui illum suscipiunt, omnia se esse credituros et facturos, quae Christus docuerit, vid. Matth. XXVIII. 20. et Marc. XVI, 15. Esse autem in Baptismo non fidei solum declarationem, sed et impuritatis nostrae confessionem, et significari illâ corporis lotionem animi purificationem a vitiorum fordibus et peccatorum veniam a Dei misericordia impetrandam, apparet ex aliis vocabulis, quae in N. T. de Baptismo adhibentur: dicuntur Christiani *καθαρίζεσθαι τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος*, Eph. V, 26. dicitur Baptismus *ἀπολούειν τὰς ἁμαρτίας*, Act. XXII, 16. τὸ σῶμα dicitur *λούεσθαι ὕδατι καθαρῷ*; Hebr. X, 22. vocatur Baptismus *καθαρισμός τῶν πάλαι ἁμαρτημάτων*, lustratio a peccatis vitae pristinae, II Petr. I, 9. *λούτρον παλιγγενεσίας*, lauatorum novae vitae nos inaugurans, Tit. III, 5. et *συνεδήσως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεόν*, mentis recti consciae promissio Deo facta, I Petr. III, 21. Praeterea dicuntur quotquot Baptismo suscepto Christianam doctrinam profiteantur, arctissimo cum Christo vinculo esse conjuncti, Gal. III, 27. *ἔσσεσθε μετὰ Χριστὸν ἐβαπτισθῆτε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε*. Idem dicuntur *βαπτισέσθαι εἰς ἓν σῶμα* I Cor. XII, 13. ad id baptisati esse, ut profiteantur se esse unum corpus. Christus nimirum voluit, ut sollemnis Baptismatis ritus signum esset visibile ac testera professionis fidei in ipsum, qua omnes et singuli in unum quasi corpus coalescerent et ad officia amoris erga se invicem obstringerentur, Eph. IV, 3—6. Ita communi hoc vinculo adstringuntur omnes Christiani et obligantur ad obedientiam legibus divinis et Christi praeceptis praestandam, eamque animi ac morum puritatem sectandam, quae Deo propter Christum nobis benigno grata possit esse et accepta.

§ 6.

Hinc intelligitur, quae in N. T. libris tribnatur vis non soli huic ritui per se, sed quatenus coniunctus sit cum assensu Doctrinae Christianae praefito (*πίστει*) et animi conditione mutata (*μετανοίᾳ*) Act. II, 38. qui sacris Christianis initiati sincera mente Doctrinam Iesu profitebantur et vitae emendationi studebant, his peccatorum antea commissorum venia significabatur, cuius quoddam

quasi pignus et symbolum erat Baptismus, hinc βαπτισμὸς ὡς ἄρσεν ἀμαρτιῶν dictus Act. II, 38. Conf. Marc. XVI, 16. Ioan. III: 6. Eph. V, 26, 27. Tit. III, 5. Animi vero motus illi singulares, quibus vel ante vel statim post Baptismum nonnulli immediata Spiritus sancti operatione affecti fuisse leguntur Act. II, 38. VIII, 15. sq. X, 44. sqq. XI, 15. XV, 8. XIX, 6. primis tantum rei Christianae temporibus locum habuerunt.

§ 7.

Ceterum Christum Baptismatis ritum instituentem non prima tantum spectasse tempora, quibus et Iudaei et Gentiles ad sacra Christiana hoc ritu inaugurarentur; sed in perpetuum Societatis Christianae usum destinasse hunc ritum, et voluisse, ut ab omnibus, qui huic societati adscriberentur, reciperetur, non diserte quidem legitur, sed recte concluditur ex ipso Iesu mandato, quo non praefinitum est tempus, ad quod usque ritus hic valeret. Vis etiam Baptismi cum interna tum externa etiamnum locum habet, et ad omnium temporum Christianos pertinent tum officia, ab omnibus, qui initiantur, praestanda, tum beneficia, quae hoc ritu significantur, et universe dicitur Marc. XVI, 16. qui crediderit et baptizatus fuerit, salutem consequetur, ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται (h).

§ 8.

Pro scriptionis consilio haec quidem sufficere videntur de instituto a Iesu Baptismate atque de Ipsius et Apostolorum huius ritus sacri doctrina in Libris Dogmaticis, quos laudavi, aliisque, quibus uti mihi licuit, uberius explicata.

(h) Vid. *Eiselenhr* I c. p. 85. inprimis Cl. *van Hengel*, Verhandeling ten betooge, dat de doop en het Avondmaal naar het oogmerk van Jesus instelling door alle tijden dezer wereld moeten voortduren. Nieuwe verhand. van het Haagsch Genootf. voor 1811. *I. F. Zimmermann* Comment. de Baptismi origine eiusque usu hodierno Gott. 1816. *I. G. Reiche* Diss. de Baptismi origine et necessitate nec non de formula Baptismi Gott. 1816. et alii laudati in *Bretschneiders* Handbuch der Dogmatik B. II. p. 667. ed. 2. Lips. 1822.

Progredior ad sententias, quae inter Christianos trium priorum post G. N. saeculorum de hoc ritu fuerunt, hoc ordine explicandas, ut

I. Paucis indicem rationem, quam in Baptismo administrando secuti sint Christiani antiqui; Tum

II. Paulo uberius exponam eas de hoc ritu sententias, quae ista aetate plerisque placuerunt, et in Patrum Ecclesiasticorum, qui dicantur, scriptis reperiuntur.

CAPUT SECUNDUM.

*De Fontibus cognoscendi Christianorum saeculis post
C. N. tribus prioribus de S. Baptismo sententias.*

§ 1.

Quoniam ex quaestionis a Venerando Theologorum ordine propositae consilio Veterum Christianorum saeculis post C. N. tribus prioribus de S. Baptismo sententiae ita debent exponi, ut ipsa adducantur scriptorum huius aevi testimonia, haud abs re fore iudico, ut, antequam ad has sententias exponendas progrediar, paucis indicem, quinam ex ea aetate scriptores, et quanam eorundem scripta, hic ex mea quidem sententia in censum veniant.

§ 2.

Primo loco hic memorandi sunt Scriptores illi antiqui, qui Patres Apostolici dici solent, quoniam Apostolorum aetatem proxime attigerunt atque ex horum disciplina proditi videntur. Illi quidem in scriptis suis illud non egerunt, ut accuratam doctrinae de Baptismo expositionem nobis scriptam relinquerent; sed ita huius ritus mentionem fecerunt, ut dicas fere in transitu eos et aliud veluti agentes graviora attigisse Christianae doctrinae placita. Verum enim vero, divina moderante Providentia, hoc ita egerunt, ut non modo hominum sua aetate viventium commodis prospicerent, sed vero et nostris infervant, quoniam ex antiquissimis his veteris Ecclesiae monumentis nonnulla peti possunt, quae nos ducant ad intelligendas Veterum Christianorum de hoc ritu sententias.

Quam ob rem, misis his, apud quos nullam inveni Baptismatis mentionem, paucis indicare liceat, quinam sint scriptores illi antiqui, ex quorum testimo-

niis Veterum Christianorum de Baptismo sententiae sint cognoscendae. Ex his primum sibi vindicat locum

CLEMENS ROMANUS, qui Romanae Ecclesiae praefuit, eiusque nomine scripsit Epistolam ad Corinthiorum Ecclesiam intestinis litibus laceratam. Hanc epistolam, quae antiquis Christianis admodum cara fuit, cuiusque mentionem honorificam fecerunt Irenaeus, Eusebius, Hieronymus, esse authenticam, licet forte hic illic interpolatam, iudicarunt viri docti, et probabilis est sententia, eam ad finem saeculi I circa annum XCVI, esse scriptam (a). Quae eiusdem Clementis nomine circumfertur altera ad Corinthios Epistola a veteribus iam in suppositionis suspicionem vocata fuit (b). Falso quoque eidem Clementi tributa fuit collectio Constitutionum Apostolicarum, libris octo, quae dicuntur *Διατάγαι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων διὰ Κλημέντος τοῦ Ῥωμαίων Ἐπίσκοπου τε καὶ πολίτου*, quae saeculo II, a variis diverso tempore confectae et saeculo III exeunte, vel ineunte IV, editae esse videntur (c). Idem dicendum de *Canonibus Apostolorum* LXXXVI, additis libro VIII *Constitutionum*, qui, ut ex indiciis internis, atque e Veterum eos excitandi ratione apparet, videntur confecti esse saeculo II exeunte, vel ineunte III (d). Haec monumenta igitur sunt spuria quidem, sed quoniam formam, disciplinam ac ritus antiquae Ecclesiae satis fideliter depingunt, omnino facere posse videntur ad illustrandas veterum Christianorum de Baptismo sententias. Denique sub Clementis nomine exstant *Recognitiones* Libris X latine ex versione Rufini, et *Homiliae* XIX. S. *Clementina*, et *Epitome Actorum et peregrinationum S. Petri* (e).

BARNABAS, cuius prima mentio est Act. IV, 36. et qui inter Pauli Apo-

(a) Exstat haec *Clementis* Epistola in Patrum Apostolicorum editione Cotelerii ex recensione Clerici Amst. 1724. Vol. I. p. 145. sqq. Conf. de ea *Eusebius* H. E. L. III. c. 4, 15, 16, 38. *Hieron.* Cat. Script. Eccles. c. 15. *Mosheim.* Comment. de rebus Christ. ante Const. M. pag. 156 sq. *Cotta* Kerkl. Hist. des T. I. p. 151. 575 sqq. *Lange* Ausführl. Gesch. der Dogmen Th. I. S. 67 sqq. *Rösler* Bibliothek der Kirchenväter Th. I. S. 45. sq.

(b) *Clem. Rom. Ep.* II. in Patr. Apost. I. c. p. 185, sqq. cf. *Mosheim.* l. c. pag. 157. *Cotta* l. c. p. 580 sqq. *Lange* II. p. 71 sqq.

(c) *Constit. Apost.* in Patrum Apost. I. c. p. 201 sqq. Cf. *Buddel* Hagog. in Theol. P. II. c. 5. p. 742 sq. *Cotta* D. II. p. 425. sqq.

(d) *Canones Apost.* in PP. Ap. I. c. p. 442. Cf. *Codex Canosum illustratus a Gal. Bertrégio* in Patr. Apost. Tom. II. R. II. p. 1. sqq. *Cotta* l. c. p. 431. sqq.

(e) *Recognitiones* et *Clementina* exstant in Patr. Apost. T. I. pag. 493. sqq.

folii comites ac socios saepius memoratur Act. XIII sqq., tribuitur Epistola, quam Eusebius et Hieronymus iam spuriam vel dubiae saltem fidei esse iudicaverunt, et cuius argumentum allegoriis et fabulis plenum vix dignum videri possit, ut celebri illo Pauli comiti auctori tribuatur. Quamobrem haud improbabilis videtur sententia, Epistolam hanc saeculo II ineunte ab alio quodam Barnaba, homine pio sed exitio ingenii, scriptam esse, nisi quis malit statuere, ab ipso quidem Pauli comite Barnaba scriptam, sed pluribus in locis interpolatam esse hanc Epistolam (f).

HERMAE memoratur Rom. XVI, 14. ei que tribuitur liber *Pastor* dictus, cui magnum pretium statuerunt Irenaeus, Clemens Alexandrinus et Origenes. Latina tantum hodie exstat versio huius libri, qui *Pastor* dicitur, quoniam Angelus, Pastoris forma et habitu, primas in eo partes agit, et Hermam mandatis ac similitudinibus erudire fingitur. Alium quemdam *Hermam* Pii I Episcopi Romani fratrem saeculo II medio hunc librum scripsisse nonnulli volunt.

Auctor libri, quisquis ille sit, bono consilio colloquia cum Deo et Angelis finxisse videtur, ut hac docendi ratione salutaria Religionis Christianae praecepta commendaret (g).

IGNATIUS Apostolorum discipulus, sacrorum antistes Antiochenus, septem reliquit epistolas, quas, cum iussu Traiani Romam abduceretur, in itinere scripsisse dicitur, de quibus utrum germanae sint, an spuriae, diu multumque disputatum est. — Plerique statuunt, eas Ignatio auctori esse tribuendas, sed hic illic a seriori manu interpolatas (h).

§ 5.

E scriptoribus Christianis, qui saeculo II et III floruerunt in Ecclesia Grae-

(f) *Barnabas* Epistola in Patr. Apost. T. I. p. 15. sqq. Conf. *Moshem*. l. c. p. 161. sq. *Cotta* l. c. D. I. p. 583. *Lange* l. I. p. 57. sq. *Rösler* l. I. p. 3. sqq.

(g) *Hermas Pastor* in Patr. Apost. Tom. I. p. 75. sqq. Conf. *Moshem*. l. c. p. 162. sqq. *Cotta* l. c. p. 603. sqq. *Lange* II. p. 75. sqq. *Rösler* l. c. p. 21. sqq.

(h) *Ignatii Epistolae* in Patr. Apost. T. II. P. I. p. 11. sqq. et ab aliis editae. Cf. *Moshem*. l. c. 195. sq. Duplex exstat earum recensio. Cf. *J. E. C. Schmidt*, in *Henke's Magazin* Vol. III. p. 91. sqq. et in *Handbuch der Kirchengesch.* T. I. § 47. p. 209. sqq. § 115. p. 443. sqq. *Cotta* l. c. p. 611. sqq. *Rösler* l. c. p. 67. sqq.

ca, primo loco hic in censum venit IUSTINUS MARTYR, qui dupli-
cem scripsit *Apologiam* ad causam Christianorum vindicandam, alteram maiorem, alteram
minorem, ex quibus multa, quae ad doctrinam et mores Christianorum ea ae-
tate pertinent, cognoscuntur (i). Tribuitur eidem *Dialogus cum Tryphone*
Iudaeo. Non Iustinum, sed alium quemdam esse huius Dialogi auctorem non-
nulli existimarunt, alii vero eius authenticam defenderunt (k). Reliqua, quae
Iustino tribuuntur scripta, hic non in censum veniunt, Quia *sermões* autem et
Responiones ad orthodoxos, quae eius nomine circumferuntur, feriores sunt aetatis.

Secundo loco hic memorandus est THEOPHILUS Episcopus Antioche-
nus, qui floruit ad annum CLXXXI scripsitque Libros III *περὶ τῆς τῶν Χρ-
στιανῶν πίστεως* ad Autolyceum, quibus Religionem Christianam contra eius ca-
lumniatores defendit (l).

Sequitur CLEMENS ALEXANDRINUS, Pantaeni viri egregii discipulus,
Catecheta et Presbyter Alexandriae, vir eruditus, e cuius scriptis hic imprimis
usui esse possunt eius *Paedagogus*, in quo III Libris exponit Christi doctoris
praestantiam et Christianorum officia: et eiusdem *Stromatum* Libri VII,
quod opus varii est argumenti, eo tamen fine conscriptum, ut probaretur an-
tiquorum philosophorum decreta, e fontibus Hebraeis petita, multa complecti,
quae cum Religione Christiana consentiant, et vanam esse Gnosticorum, se re-
liquis sapientiores praedicantium, gloriationem (m). Nonnulla etiam, quae ad
sententias veterum de Baptismo pertinent, leguntur in eiusdem Clementis *Homi-
lia* sive libro: *quis dives salutem consequi possit* (n).

Ex ORIGENIS Presbyteri Alexandrini, qui labore indefesso multa scripsit,
operibus, quibus de Grammatica et Critica Librorum S. optime meruit, et Re-

(i) Iustini Philosophi et Martyris opera cum Athenagora, Theophilo Antiocheno, Tatiano, Hermia
Coloniae 1686. opera et studio Prudentii Marani Parisiis 1742. Cf. Cotta. l. c. P. II. p. 3. sqq.
Rösler l. c. p. 101. sqq.

(k) Vid. Mänscher in Progr. an Dialogus cum Tryphone Iustino Martyri recte adscribatur, disquiri-
tur. Marburgi 1799 et in Handb. der Dogmengesch. Th. I. S. 153. Cf. Lange Gesch. der Dogmen. S. 137. sqq.

(l) Theophili Libri III ad Autolyceum additi sunt plerisque Iustini M. editionibus. Separatim illos
edidit I. F. Wolfius. Hamb. 1724. Cf. Rösler l. c. T. I. p. 218. Cotta Vol. II. p. 95. sqq. Män-
scher l. c. p. 155.

(m) Praestantissima Operum Clementis Alex. editio est, quam curavit Io. Potterus Oxon. 1715.
repetita Venetiis 1757. II Vol. Cf. Cotta l. c. p. 53. sqq. Rösler Vol. II. p. 3. sqq. Mänscher l. c. p. 159.

(n) Librum hunc perpetuo Commentario illustravit Car. Seagar Trai. ad Rhen. 1816:

ligionis Christianae defensionem suscepit, non multa ad veterum de Baptismo sententias cognoscendas peti possunt; sed in eius Commentariis, quibus in schola Catechetica Alexandrina eum S. Scripturam publice interpretatum esse refert *Eusebius* (o) aliisque eius Libris nonnulla insunt, quae ad hanc rem pertinent, quamobrem et huius nonnulla adducentur testimonia, licet in universum iudicatu sit difficile, quatenus vera fuerit *Origenis* de quibusdam doctrinae Christianae capitibus sententia (p): eum enim varium fuisse et mutabilem, et quod hoc poneret loco, id eum aliis tollere atque evertere, docuerunt viri docti (q).

§ 4.

In Ecclesia Latina, maxime Africana, saeculo II et III, magna nominis celebritate floruit, QUINTUS SEPTIMIUS FLORENS TERTULLIANUS, Presbyter Carthaginienfis, vir eruditus, omnis antiquitatis peritus, et rerum sua aetate gestarum testis locupletissimus, ita ut ex eo doctrina et mores veterum Christianorum optime cognoscantur. Licet stilo usus sit ingrato et obscuro et sibi ipse linguam finxerit duram, horridam, Latinisque inauditam (r), haec orationis vitia compensavit rerum expositarum ubertate; et in libris de Baptismo, de Oratione, de Corona Militis aliisque multa reperiuntur testimonia, e quibus Christianorum Veterum de Baptismo sententiae cognosci possunt (s).

Secutus est in eadem Ecclesia Carthaginienfi THASCIUS CAECILIUS CYPRIANUS, Episcopus, propter pietatem et ardentissimum religionis tuendae ac propagandae studium laude dignissimus. Fuit perpetuus Tertulliani imitator et raro ab eo dissenfit. Ex eius Libris de Gratia Dei et de Unitate Ecclesiae, ex

(o) Vid. *Eusebius* H. E. Lib. VI. c. 19.

(p) *Origenis* opera omnia optime edidit IV Voll. *Carolus de la Rue*, Presbyter et Monachus Benedictinus e congreg. S. Mauri Paris 1733—1759, repetita cura *Oberschür* Würzburgi 1785. Tom. XII. Cf. *Cotta* l. c. p. 223. sqq. *Rösler* l. c. p. 76. sqq. *Müncher* l. c. p. 162 sqq.

(q) V. Gr. *Moshem.* l. c. p. 623. *Müncher* l. c. p. 168.

(r) Vid. *Ruhnkenii* in Praef. ad Schelleri Lexicon p. 2. de Tertulliani latinitate iudicium.

(s) *Tertulliani* opera edidit Nicolaus Rigaltius, Paris 1641. quam editionem repetiit et locupletavit Phil. Priorius 1675. Novam et indicibus instructam eius editionem curavit *Semlerus* 1770—1776. Voll. 6. Cf. de Tertulliano *Cotta* l. c. p. 108. sqq. *Rösler* l. c. Th. III. p. 32. sqq. *Müncher* l. c. p. 175. sqq.

eius Epistolis et ex Actis Concilii anno OCLVI Carthagine habiti, quae apud ipsum prostant, peti possunt testimonia pertinentia ad doctrinam de Baptismo, quam ista aetate profitebantur Christiani (t).

§ 5.

In Ecclesia Gallica saeculo II, floruit IRENAEUS, inde ab anno CLXIV Episcopus Lugdunensis, e Graecia videtur oriundus, et, quemadmodum ipse testatur, Polycarpum Smyrnensem habuit magistrum. Ex eius scriptis supersunt Libri V adversus Haereses Gnosticorum, Graece scripti, qui, licet in iis doctrinae de Baptismo rarior mentio sit, hic tamen verbo memorandi videbantur; Philosophiae Graecae videtur parum amicus fuisse, et scribendi ratione usus est simplici, ut apparet ex fragmentis textus Graeci, quae supersunt (u).

§ 6.

Fontibus, e quibus veterum Christianorum de Baptismo sententiae sint hauriendae, accensendus est EUSEBIUS PAMPHILI, Caesareae in Palaestina Episcopus, qui, licet saeculo IV maxime floruerit vixeritque ad annum CCCXL, eorum, quae inter Christianos ante suam aetatem gesta sunt, testis est locupletissimus, scripsitque historiam Christianam a primis eius initiis ad Constantinum Magnum. Summa diligentia ac fide e fontibus, quos adire poterat, hausit relationem eorum, quae ad cognoscendas veterum Christianorum sententias optime faciunt, e libris, epistolis, actis, scriptionibus publicis, quamobrem in plerisque de fide eius historica nullo modo est dubitandum (v). Denique et huc referendos esse cen-

(t) Cypriani opera post alios ediderunt *Stephanus Baluzius* ac *Prud. Morenus* Paris 1796. Fol. *Ioh. Fellus* cum *Jo. Pearsoni* Annalibus Cyprianicis et *Dodwelli* Diss. Cyprianicis, Amstel, anno 1700. Cff. de eo *Cotta* l. c. p. 180. sqq. *Rösler* p. 178. sqq. *Müncher* l. c. p. 178.

(u) Irenaei opera optime edidit *Masfuetus* Paris. 1710. Cff. *Cotta* l. c. p. 304 sqq. *Lange* l. c. p. 286. sqq. *Rösler* l. c. Th. I. p. 262. sqq. *Müncher* l. c. p. 157.

(v) Eusebii Hist. Eccles. Lib. X. Graece et Latine edidit *Henr. Valesius* Paris. 1659. ornatas *Guil. Reading* Cantabr. 1720. Cff. *Rösler* l. c. T. IV: p. 1. sqq. *I. Müller* de fide Eusebii in rebus Christianis enarrandis, Hafniae 1813. *I. T. L. Daus* de Eusebio Caesar, eiusque fide historica recte aestimanda, Jenae 1815. *C. A. Kestner* de Eusebii H. E. conditoris auctoritate et fide diplomatica, Götting. 1816.

seo ARNOBIUM et LACTANTIUM, qui licet maiorem vitae partem saeculo IV. transegerint, scriptorum saeculi tertii exemplum secuti, non haereses quarto saeculo ortas, sed vanas gentium opiniones refutarunt, et praecipua Religionis Christianae capita defenderunt. Prior quidem id egit scriptis septem *adversus gentes* libris, posterior *divinarum institutionum* libris septem, uterque tamen felicius fuisse censetur in evertendis erroribus alienis, quam in explicanda doctrina divinitus patefacta (w).

§ 7.

Hi quidem sunt fontes, ex quibus ea, qua fieri poterat, diligentia Veterum Christianorum de Baptismo sententias colligere, et quae ad has pertinere videbantur, eo ordine disponere studui, quo qualiscumque haec Commentatio mihi videbatur elaboranda, qua quidem in re insignem mihi opem tulerunt scriptores recentiores, qui dogmata Christiana vel eorum historiam exposuerunt, quosque dein suo loco memorabo.

(w) *Arnobii libri adversus gentes* Libri VIII. Lugd. Bat. 1651. cura Ant. Thyss. 4to. Novam editionem curavit Jo. Coenr. Orellius, Lips. 1816. II Vol. *Lactantii Institut. Divin.* Libri VII. Lugd. Bat. 1652. cura Thyss. De utroque videatur *Röscher* l. c. P. III. p. 303. sqq. p. 353. sqq.

CAPUT TERTIUM.

*Ratio, quam in Baptismo administrando secuti
sunt Christiani antiqui.*

§ 1.

*Veterum Christianorum sententiae de iis, qui Baptisma
rite possint conferre.*

Quemadmodum summus Religionis Christianae Doctor Iesus rarius ipse baptizavit, Io. IV, 2, ita quoque Apostoli videntur noluisse hanc novos Ecclesiae cives initiandi ritum sibi met ipsis proprium vindicare, sed eum doctoribus a se constitutis aliisque, qui tamquam legati, socii et ministri iis ad manus erant, peragendum mandavisse. Sic Petrus Act. X, 48. Cornelium cum familia non ipse baptizavit, sed iussit eos βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου, scilicet a doctore quodam Christianorum Ioppenfium. Et Paulus in coetu Corinthiaco paucos tantummodo ipse baptizavit, Crispum videlicet, Gaium et Stephani familiam, atque laetatus est non plures se solenni baptismatis ritu initiasse I Cor. I, 14—16 addens haec verba memoratu digna, C. 17. οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' ἐναγγελίζεσθαι, ex quibus intelligitur, munus Baptizandi cum munere doctoris non fuisse necessario nexu coniunctum. Cum paucissima eorum, quae Apostoli fecerunt, sacris Literis mandata sint, et multa, quae ad perpetuam Ecclesiae gubernationem pertinent, serius sint ordinata, dici vix posse videtur, quid primis temporibus fuerit constitutum de iis, quibus solis ius alios baptizandi competeret. In N. T. nulla hac de re ex-

stat lex, quae fieri id iubeat per Religionis doctores, neque ex Christi aut Apostolorum exemplo apparet, proprium hoc fuisse docentium munus (a).

Postquam autem coetus Christiani multis in locis ac regionibus fuerant collecti saeculo II, antistites Ecclesiae cuiusvis Baptismum, sive ipsi administrarunt, sive per Diaconos administrandum curarunt. *Iustinus Martyr* quidem in praecleara illa Baptismi descriptione (b), quam postea memorabimus, non expresse meminit, quis baptismum administraverit catechumenis, probabile tamen est, fuisse illum ipsum *προστώτα*, praesidem fratrum, quibus praesentibus ritus ille peragebatur. Et doctoribus hoc fuisse proprium testatur *Tertullianus* (c): „*Dandi Baptismi habet ius Summus Sacerdos, qui est Episcopus, dehinc Presbyteri et Diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate propter Ecclesiae honorem, quo salvo salva pax est.*” Iam ante *Tertullianum* hanc regulam commendavit *Ignatius* (d). „*Sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum, quae ad Ecclesiam spectant. Non licet sine Episcopo neque baptizare, neque agapen celebrare.*” In *Constitutionibus Apostolicis* docetur, Baptismi administrationem pertinere ad munus Sacerdotale solisque doctoribus eam competere (e).

Laicos vero etiam, urgente necessitate, Baptismum administrare potuisse, docet *Tertullianus*, addens his, quae loco ante citato scripserat: *Alioquin etiam Laicis ius est.* Maiorem tamen passim videntur antiqui tribuisse valorem Baptismo, qui ab Episcopo, vel eius auctoritate a Presbytero aut Diacono fuerat administratus, quam qui a Laico esset peractus. *Cyprianus* certe et *Firmilianus*, eorumque collegae saeculo III, in litibus de valore Baptismi ab haereticis ministrati (controverfiam de virtute Baptismi haereticorum postea

(a) Cf. *Mori* Commentar. ad *Epikomen*. Theol. Christ. T. II. p. 537. sqq.

(b) *Apol.* I. § 79.

(c) De Baptismo. C. XVII.

(d) *Epist.* ad *Smyrnaeos* § VIII, in *Patr. Apost. Cotelerei et Clerici* T. II. p. 36, 37. *Μηδεὶς χωρὶς τοῦ Ἐπισκόπου τι πρᾶσσει τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Οὐκ ἐξόν ἐστιν χωρὶς τοῦ Ἐπισκόπου, οὔτε βαπτίζειν, οὔτε ἀγάπην ποιεῖν.*

(e) *Const. Apost.* L. III. c. 9. *Patr. Apost.* I. p. 285. L. VI. c. 15. p. 347. ubi memoratur ἐν βαπτίσματι τὸ παρὰ τῶν ἀμέμπτων ἱερέων δεδομένον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Conferantur *Cypriani* aliorumque loca a *Cotelerio* l. c. p. 284. excitata.

Cap. IV. § 4. exponemus) hoc uñ sunt argumento : „*haereticos, amissis iam sacris ordinibus, non esse vere Episcopos aut Presbyteros, ideoque ab illis acceptum Baptismum non alio numero esse habendum, quam qui esset acceptus de manu Laici, adeoque debere expurgari vero Ecclesiae Baptismate (f).*” Praeterea in Constitutionibus Apostolicis neque Laicis, neque inferioris ordinis Clericis conceditur ius Baptismum conferendi, sed solis Episcopis et Presbyteris, administrantibus Diaconis (g).

Ultimis igitur huius Periodi temporibus et saeculis sequentibus obtinuit ratio diversa ab ea, quae aetate Apostolorum obtinuerat, quam in rem notabile est testimonium *Hilarii Diaconi sive Ambrosiastri*, qui anno circiter CCCLXXX scripsit: *Primum omnes docebant et omnes baptizabant, quibuscumque diebus vel temporibus fuisset occasio, nec enim Philippus tempus quaesivit aut diem, quo eunuchum baptizaret, neque ieiunium interposuit. Ut ergo cresceret plebs et multiplicaretur, omnibus inter initia concessum est et evangelizare et baptizare et scripturas in Ecclesia explanare. At ubi omnia loca complexa est ecclesia, conventicula constituta sunt et rectores et caetera officia in ecclesiis sunt ordinata, ut nullus de clero auderet, qui ordinatus non esset, praesumere officium, quod sciret non sibi creditum, vel concessum, et coepit alio ordine et providentia gubernari ecclesia, quia si omnes eadem posent, irrationabile esset, et vulgaris res et vilissima videretur. Hinc ergo est, unde nunc neque Diaconi in populo praedicant, nec clerici vel laici baptizant, neque quocumque die credentes tinguntur, nisi aegri. Ideo non per omnia conveniunt scripta Apostoli ordinationi, quae nunc in Ecclesia est, quia haec inter primordia sunt scripta (h).*

(f) *Basilii* ad Amphilochoium Epistola Canonica I. Can. 1: οἱ δὲ ἀπορράγοντες, λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζειν οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον τὴν ἐξουσίαν. — Διό ὡς παρὰ λαϊκῶν βαπτιζομένους, τοὺς παρ' αὐτῶν ἐκέλευσαν ἐρχομένους ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, τῇ ἀληθινῇ βαπτισματι τῇ τῆς ἐκκλησίας ἀνακαθαίρεσθαι. Conf. *Is. Forbesi* Instruct. Historico Theologicae L. X. C. III. § 2, 3. Opp. Tom. II, p. 483. Amst. 1702.

(g) Const. Apost. L. III. C. 10, 11. p. 286. sq. οὔτε λαϊκοῖς, οὔτε τοῖς λοιποῖς κληρικοῖς ἐπιτρέπομεν βαπτίζειν — (ἀλλ') ἢ μόνοις ἐπισκόποις καὶ πρεσβυτέροις, ἐξουκλητουμένων αὐτοῖς τῶν διακόνων.

(h) *Ambrosiaster* in Comment. ad Eph. IV. 11. sqq. quem locum debeo I. C. L. *Gieselerio* in Lehrbuch der Kirchengeschichte p. 87.

§ 2.

*Veterum Christianorum sententiae de iis, qui
Baptismate sint initiandi.*

Baptismus hoc consilio a Iesu institutum esse, ut per eum omni tempore ad Ecclesiae societatem adducerentur Religionis Christianae tirones, et beneficia cum hoc ritu coniuncta pertinere ad omnes omnis aetatis homines, est res, quae omni dubio vacat.

Cum vero nullum exstet Christi aut Apostolorum mandatum de certo temporis termino, intra quem administrandus sit Baptismus, ut olim in Religione Iudaica de circumcissione fuerat statutum, haud mirum profecto, diversas hac de re fuisse inter Christianos, ab antiquis inde temporibus sententias, a scriptoribus de historia paedobaptismi expostas (i).

Quaeritur, an veteres Christiani tribus prioribus saeculis, Christi mandatum, de solis hominibus adultis, an vero de infantibus etiam baptizandis intellexerint. Hac de quaestione multum diuque fuit disputatum, statuentibus aliis, aevo iam Apostolico ex communi Ecclesiae consuetudine, praeter adultos, infantes etiam Baptismo esse initiatos; aliis vero opinantibus, ab illo saeculo alienum plane fuisse paedobaptismum; aliis denique censentibus, inde ab Apostolorum aevo ad Tertulliani tempora rem in ambiguo mansisse et baptizatos quidem nonnumquam fuisse infantes, praesertim eos, qui in vitae periculo versari viderentur, sed magis vulgarem fuisse primis temporibus adultorum Baptismus. Quod ad priorem attinet sententiam, non exstant antiquissimorum scriptorum Ecclesiasticorum testimonia, quae probent adeo communem fuisse iis temporibus morem baptizandi infantes, ut cenferi possit paedobaptismus ab Apostolis traditus, et ab Ecclesiis Christianis omnibus communiter receptus fuisse. Perperam enim nonnulli, ut Apostolicam paedobaptismi originem probarent, ad eiusmodi provocarunt scripta, quae licet prae se ferant nomina auctorum, qui aevo Apostolico

(i) Vidd. E. S. Cyprian. hist. paedobapt. Götth. 1705. G. Wall hist. Bapt. infanum ex Angl. vertit I. L. Schlosfer Brem. 1748. I. G. Walch hist. Paedobaptismi IV priorum saeculorum, in Miscell. sacr. p. 487 sqq. I. A. Stark Geschichte der Taufe und Taufgesinnte Lips. 1789. Bingham Orig. Eccles. Vol. IV. p. 192. sqq. Robinson History of Baptism. Lond. 1790.

vixerunt, senioris tamen sunt aetatis, adeoque in hac causa satis certa non exhibent testimonia (*k*), vel ad eiusmodi veterum loca, quae licet ad paedobaptismum possint referri, non disertam tamen eius faciunt mentionem v. gr. *Irenaeum*, qui scripsit de Christo: „*Omnes enim venit per semet ipsum salvare, omnes, inquam, qui per eum renascuntur in Deum, infantes et parvulos et pueros, et iuvenes et seniores. Ideo per omnem venit aetatem et infantibus infans, factus est sanctificans infantes etc. (l).*” Multi statuerunt haec Irenaei verba ita intelligenda esse, ac si dixisset, *infantes in Baptismo* per Christum renasci (*m*); sed non certa est haec interpretatio, etenim cum nulla Baptismi hic aut praecesserit aut sequatur mentio, *renasci in Deum* hic esse potest idem quod *doctrina, s. praeceptis Christi ad cultum divinum institui*, adeoque non satis evidens esse videtur hic locus ad probandam sententiam, tunc temporis usu communi receptum fuisse paedobaptismum (*n*).

Nonnulli etiam provocarunt ad *Iustinum M.* tradentem; permultos sua aetate fuisse utriusque sexus homines, sexagesimum vel septuagesimum aetatis annum agentes, qui a iuventute discipuli Christi facti fuissent (*o*). Sed inde non sequitur, hos in infantia iam baptismo esse initiatos (*p*). Neque constat eundem *Iustinum* in Dialogo cum Tryphone Iudaeo (*q*) saepius Baptismum comparantem cum circumcisione, eumque περιτομὴν πνευματικὴν appellantem, indicare voluisse,

(*k*) V. gr. *Dionysii Areopag.* Hierarch. Eccles. C. VII. Sect. II. de parvulorum Baptismate tamquam de re nota loquentis, et *Constit. Apost.* L. VI. C. 15. ubi legitur: βαπτίζετε δὲ ὑμῶν καὶ τὰ νήπια καὶ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Θεοῦ. Nec non *Quaest. ad Orthodoxos*, quae *Iustino M.* falso tribuuntur, ubi Resp. 56. p. 275 de infantibus ἀβαπτίστοις dicitur, eos τῶν διὰ τοῦ βαπτίσματος ἀγαθῶν μὴ τυχεῖν.

(*l*) *Irenaeus* adv. Haereses. L. II. C. 22. Edit. Masfueti, Paris 1710.

(*m*) Sic. v. gr. *Bingham* l. c. p. 200. *Walchius* l. c. p. 493. *Seilerus* Theol. Dogm. Polem. p. 571. *Schroeckh.* Christl. Kirchengesch. Th. III. p. 203. sq.

(*n*) Cf. *Venema* H. E. Tom. III. p. 467. *Rösler* Bibl. der Kircheng. Tom. I. p. 310. sqq.

(*o*) *Iustinus M.* Apol. I. § 8. πολλοὶ — οἱ ἐκ παίδων ἐμαθητεύθησαν τῷ Χριστῷ.

(*p*) Cf. *Rösler* l. c. p. 110.

(*q*) *Iustini* Dial. C. 18. p. 118. C. 43. p. 139: Ἡμεῖς οὐ ταύτην τὴν κατὰ σάρκα παρελάβομεν περιτομὴν, ἀλλὰ πνευματικὴν. Ex his, quae ibi sequuntur, apparet h. l. sermonem esse de aditu ad Baptismum, qui pateat omnibus Iesum Messiam agnoscantibus, sive Iudaei sint, sive Gentiles. Conf. *Müncher Handb. der Dogmeng.* B. II. S. 342.

baptismum hac ratione convenire cum circumcissione, ut infantes octavo post natiuitatem die eo fuerint initiati. Idem dicendum de comparatione Baptismi et Circumcissionis parvulorum ab Origene instituta (r).

Graviora nonnullis visa sunt testimonia eiusdem *Origenis*, qui natus est circa annum Christi CLXXXV, et testatur, se ipsum puerum recens natum lavacro sacro initiatum esse (s), et qui praeterea scripsit, Ecclesiam ab Apostolis traditionem accepisse, etiam parvulis baptismum dare (t). Sed ex uno, vel pluribus eiusmodi exemplis non sequitur, communem hanc fuisse Ecclesiae praxin, et ex altero loco hoc tantum sequitur, hanc fuisse veterum sententiam ex Apostolica traditione, *licere*, ut infantes baptizentur, atque inde ab Apostolorum tempore, illos data occasione et urgente casu fuisse baptizatos (u).

Itaque ex probatis monumentis demonstrari non potest, in Ecclesia Christiana primaeva, quae Apostolicae est proxima, communi consensu et continuata successione infantes fuisse baptizatos. Neque tamen assentiendum videtur sententiae eorum, qui statuunt, ab aevo Apostolico alienum plane fuisse paedobaptismum. Quis enim satis certo dici posse affirmet, in familiis illis, quae totae baptizatae esse leguntur Act. XVI, 15, 33. XVIII, 8. 1 Cor. I, 16. non fuisse infantes, qui una cum parentibus mox Baptismo fuerint initiati? E silentio autem de Baptismo parvulis collato in scriptis antiquioribus, quae brevi post Apostolorum tempora edita sunt, non sequitur, antiquissimis temporibus hunc baptismi administrandi modum nequaquam adhibitum esse: quoniam longe plures tunc adulta aetate ad societatem Christianam transibant, haud mirum profecto, horum tantum Baptismum in Apologiis aliisque huius generis scriptis commemorari (v).

Tertia igitur superest sententia, quae mihi quidem videtur probabilior, scilicet „more receptum fuisse in Ecclesia antiqua, ut si infantes graviter laborarent

(r) *Origenes* Hom. VIII. in Levit. Opp. T. II. p. 320.

(s) *Origenes* l. c.

(t) *Origenes* Comment. in Ep. ad Rom. C. VI, 5, 6, 7. Opp. Tom. IV. p. 565. Hic vero commentarius Latine tantum existat, ex interpretatione *Ruffini*, quem non ea semper fide, qua operaret, in libris Latine convertendis versatum esse, inter eruditos constat.

(u) Conf. *Vitringa* de fundam. et rationibus paedobaptismi Christiani, Obs. Sac. T. I. p. 326.

(v) Hoc recte monuisse videtur *Schroekh*. l. c. p. 204. sq.

„et forte immineret mortis periculum, vel si parentes singulari cura affecti essent erga liberorum suorum salutem, infantes Episcopo baptizandos offerrent; Hae autem causae si non urgerent, videntur plerique satius duxisse et magis e re minorennium, ut eorum Baptismus differretur, usque quo pervenisissent ad aetatem magis provectam.” Haec sententia, quam Cl. *Vitringae* (w) in-
lul, quam meis exponere verbis, magna se probabilitatis specie commendat, et observat idem Vir Cl., rationes dilati vulgo in veteri Ecclesia Baptismi ad annos adolescentiae et inventutis peti posse ex Constitutione Ecclesiae illius temporis, scilicet, per afflictiones et persecutiones, quas post Apostolorum aevum sustinuerunt Christiani, factum saepenumero fuisse, ut occasio infantes ad Baptismum offerendi commoda semper parentibus non obvenerit, et hos non ita studiose quoque Baptismum infantum, utpote non diserte a Christo et Apostolis praescriptum, affectasse, quia viderent, eum non nisi cum cura, labore et sollicitudine administrari posse in tenera illa aetate; in prima Ecclesia quoque, imminentibus omni die novis vexationibus, necesse fuisse, tum, ut illi, qui suam profiterentur communionem, quovis modo confringerentur et obligarentur ad constantiam in fide, tum vero etiam, ut nulli nisi bene eruditi et de veritate, quam profiterentur, probe convicti, atque ad constantiam hortatione et ritibus symbolicis adstricti, in societatem Christianam reciperentur (x).

Hanc ob rationem *Tertullianus* Baptismum, quo viri, iuvenes et adolescentes Ecclesiae adscriberentur, videtur praetulisse Baptismo, quo initiarentur infantes. Huius autem verba, quae imprimis huc pertinent, sunt sequentia:
„Itaque pro cuiusque personae conditione ac dispositione etiam aetate cunctatio Baptismi utilior est, praecipue tamen circa parvulos. Quid enim necesse est, si non tam necesse, sponsores etiam periculo ingeri, qui et ipsi per mortalitatem destituere promissiones suas possunt et proventu malae indolis falli. Ait quidem Dominus: nolite illos prohibere ad me venire: veniant ergo dum adolescunt; veniant dum discunt, dum quo veniant docentur: fiant Christiani, dum Christum nosse potuerint. Quid festinat innocens aetas ad remissionem peccatorum (y)?”

(w) *Vitringa* l. c. p. 325.

(x) Vid. *Vitringa* l. c. p. 326. sq. Cf. *I. Franc. Bédet* Observ. Theol. de Paedobaptismo, in *Miscell. Sac.* T. III. p. 25. sq.

(y) *Tertull.* de Bapt. C. 18. Cf. C. 14. cur baptizari debet aetas innocens?

Nonnulli dixerunt, privatam hanc fuisse *Tertulliani*, ad Montanismum prodvis, sententiam, communi Ecclesiae praxi non consentaneam (z). Sed scriptum fuisse hunc de Baptismo librum ante *Tertulliani* secessionem, et nihil in eo esse, quod *Montani* faveat erroribus, plerique viri docti statuunt (a). Et licet verum sit, neminem ex antiquis Doctoribus ante eum ita locutum esse, animadvertendum tamen est, *Tertullianum* hoc tantummodo voluisse docere, posse quidem infantes Baptismo initiari, absque necessitate tamen illud fieri non oportere, et quandoque bonum esse, eum aliquamdiu differre, ut qui eo tinguntur melius parati sint, et praesertim hanc ob causam, quod peccatorum, quae quis post Baptismum committeret, difficilior esset venia. Non diserte quidem id dixit *Tertullianus*, sed non obscure tamen illud indicat verbis, quae mox sequuntur. „*Si qui pondus intelligant Baptismi magis timebunt consecutionem, quam dilationem:*” et in hac sententia plures fuisse saeculo III, apparet ex more, qui tunc invalescere coepit, differendi Baptismum usque ad senectutem sive mortis periculum, quo scilicet peccatorum veniam consecuti et omnis vitii expertes ad vitam aeternam proficiscerentur (b).

Tertulliani tamen auctoritas et argumenta, quibus usus est, efficere non potuerunt, ut abrogaretur mos infantes Baptismo initiandi. Ipse *Cyprianus*, qui magistrum suum magni faciebat eiusque sententiam in plerisque sequebatur, ratione Baptismi infantum ab eo dissentiebat. Nimirum ad quaestionem institutam a *Fido*, Episcopo Africano, de die, quo infantes sint baptizandi, an intra secundum vel tertium, vel propter legem circumcisionis antiquae, intra octavum diem illud fieri deberet? respondit *Cyprianus*: hanc esse et suam et sexaginta sex Episcoporum, qui Carthageniensi concilio a. CCLIII interfuerant, sententiam: „*a Baptismo atque a gratia Dei neminem per nos debere prohiberi; quod, quum circa universos observandum sit atque retinendum; magis circa infantes ipsos et recens natos esse observandum putamus*” et hanc addit rationem: „*qui hoc ipso de ope nostra, ac de divina misericordia plus merentur, quod in primo statim nativitatis suae ortu plorantes ac flentes, nihil aliud faciunt*

(z) Sic. v. gr. *Seilerus* l. c. p. 572.

(a) Vid. *I. Aug. Noesfelt*. Disput. de vera aetate ac Doctrina scriptorum *Tertulliani* § 36. in Opusc. Fasc. III. p. 136. sqq. et p. 181.

(b) Cf. *Müncher*. l. c. p. 344. sq.

„quam deprecantur (c).” Huic Cypriani testimonio magnum pondus tribuit Augustinus, qui scripsit: *Beatus quidem Cyprianus non aliquod decretum condens novum, sed Ecclesiae fidem firmissimam servans, modo natum rite baptizari posse cum suis quibusdam coëpiscopis censuit (d).*

Itaque saeculo III mos antiquus adultos baptizandi aequae ac Paedo-baptismus obtinuit, sed brevi post parvulos baptizandi consuetudo magis invaluit, et scriptores saeculi IV et V tantum non omnes huius usus mentionem faciunt, eumque commendant, ut e multis *Chrysostomi, Cyrilli Hierosolymitani, Gregorii Nazianzeni, Augustini* locis apparet.

§ 5.

Veterum sententiae de Baptismo immersione in aquam plerumque peragendo.

E libris N. T. constat, Baptismatis ritum a Iesu institutum immersione in aquam fuisse peractum (e). Hunc morem ab Apostolis acceptum per plura saecula a Christianis fuisse servatum, multa probant veterum testimonia. Saeculis praesertim tribus prioribus universalem hanc fuisse Christianorum consuetudinem, docet *Constitutionum Apostolicarum* auctor, qui scripsit, Baptismum in mortem Iesu dari, et aquam adhiberi pro sepultura, et Baptismum diserte vocat τὴν καταδύσιν, immersionem (f). Idem apparet ex testimonio *Iustini Martyris*, qui refert Catechumenos adductos esse in locum, ubi aqua esset, ibique fuisse baptizatos (g). Aquam fluvialem, aquam vivam passim praetulisse Christianos refertur in *Recog-*

(c) Cyprianus Ep. 64. ad Fidum p. 281. Cf. Rösler. l. c. Th. III. p. 258. sqq. Mänscher. l. c. S. 348. sqq. Storr. l. c. p. 301. sqq.

(d) August. Epist. 28. Cf. Rösler. Lehrbegr. p. 214.

(e) Cf. Cap. I. § 4.

(f) Conf. Apost. L. III. C. 17. p. 291. Ἐστὶ τὸ μὲν βάπτισμα εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ διδόμενον τὸ δὲ ὕδωρ ἀντὶ ταφῆς, ἢ καταδύσεως τὸ συναποθανεῖν.

(g) Iust. M. Apol. I. p. 79: ἔπειτα ἄγονται ὑφ' ἡμῶν ἐνθα ὕδωρ ἐστὶ καὶ τρόπον ἀναγεννήσεως, ὃ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἀνεγεννήθημεν, ἀναγεννώμεθα.

nit. *Clementis* (h). Scripsit tamen *Tertullianus* (i) nullam esse distinctionem „*mari quis an stagno, flumine an fonte, lacu an alveo diluatur.*” De immersione passim adhibita testantur voces et phrasae, quibus Baptismus a *Tertulliano* saepius insignitur, *immersio, mergitari, inire aquam* (k). Hunc morem secutos etiam esse haereticos, Ebionitas et Marcionitas, testantur *Epiphanius* et *Tertullianus* (l). Adeo communis fuit hac periodo ille immersionis ritus, ut soli aegroti, qui absque vitae periculo mergi non possent, aqua perfunderentur, ambigentibus etiam nonnullis de hac ipsa aegrotorum perfusione, essetne verus Baptismus. Quin adeo novum et inauditum fuit saeculo tertio sola perfusione initiari, ut *Cyprianus*, qui primus hunc ritum, ubi necessitas eius usum suaderet, defendere allaboravit, timide tamen, ut in re nova, versatus sit (m). Immersio illa primis temporibus *simplex* videtur fuisse, sed inde a saeculo II multis placuit *ter* facta, qui ritus quando adhiberi coeperit, satis certo dici nequit: neque de eius significatione consenserunt antiqui, alii enim trina hac immersione Trinitatem, alii triduanam Christi in sepulcro commorationem innui existimabant. *Tertullianus* prius indicat dicens (n): „*ter mergitamur. Nec semel, sed ter ad singula nomina in personas singulas tingimur.*” Traditioni Apostolicae hunc ritum acceptum esse referendum, idem docet et Canone Apostolico trina illa mersio sub excommunicationis poena praescripta legitur (o).

Licet igitur in Baptismo Clinicorum, five morbi causa in lecto decumbentium, et in iis, qui vinculis tenebantur, initiandis adspersio fuerit adhibita, unde et *Tertullianus* verbum *perfundere* de Baptismo usurpat (p), et *Cyprianus* aliique

(h) L. VI. C. 15. PP. Apost. T. I. p. 558.

(i) De Baptismo C. IV.

(k) *Tertullianus* de Bapt. C. VII. de Cor. Mil. C. III. de Poenit. C. VI.

(l) *Epiph.* Haer. XXX. N. 2. *Tertull.* contra Marcion. L. I. C. 28. Cf. *Bingham.* Orig. Eccl. Vol. IV. p. 331.

(m) *Cyprianus* in Epist. ad Magnum 69. p. 297. Cf. *Bingham.* l. c. p. 334. *Wulfus* de Oecon. Foed. Dei L. IV. C. 16. p. 877. *Walch.* Miscell. Sacra p. 492.

(n) *Tertull.* de Coron. Mil. C. 3. Contra Praxeas. C. 26.

(o) *Canon. Apost.* 50. in *Beveregii* Cod. Canonum, PP. Apost. T. II. p. 100: „*Εἰ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος μὴ τρία βαπτίσματα μίας μνήσεως ἐπιτελέσῃ, ἀλλὰ ἐν βάπτισμα, εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου διδόμενον, καθαιρεῖσθω.*” Conf. *Bingham* l. c. p. 337. 199.

(p) *Tertullianus* de Anima C. 50. p. 301: *ubi sunt illi, quos Menander ipse perfudit?*

Doctores Baptismi olinicorum, per adspersionem et affusionem peracti, valorem in dubium non vocarint; crebrior tamen mansit immergendi consuetudo, ita usu recepta, ut saeculo adhuc III, vel Clinicorum baptismus propterea, quod perageretur affundenda aqua, ab aliis omnino reiectus, ab aliis certe Baptismo reliquorum, qui sani baptizati, h. e. aqua salutari, non aegrotorum more perfusi aut adpersi, sed loti essent, longe posthabitus fuerit (q). Hinc multorum tunc erat opinio, non licere quemquam ex iis, qui morbi vi urgente in lectulo perfusi fuissent, in clerum assumi (r).

§ 4.

*Veterum Christianorum sententiae de Formula in administrando
Baptismate adhibenda.*

Quemadmodum non constat, utrum Apostoli eorumque socii in administrando Baptismo ipsis usi sint verbis, quae Servator Matth. XXVIII, 19. adhibuerat, an vero verborum Christi vim potius, quam formam, spectaverint illi, qui in Actis Apostolorum simpliciter dicuntur baptizavisse εἰς Χριστόν, vel εἰς ὄνομα Κυρίου: ita quoque argumentis, extra omnem dubitationem positis, probari nequit, a primis post Apostolorum obitum Christianis, formulam hanc, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, semper et ubique fuisse adhibitam.

Refert *Iustinus Martyr*, sua aetate morem fuisse Baptismum administrandi in nomine rerum cunctarum Parentis ac Domini Dei, et Servatoris nostri Iesu Christi, et Spiritus Sancti (s). In *Constitutionibus Apostolicis* Baptismus administrandus esse dicitur in nomine Patris qui misit, Christi qui venit, et Pa-

(q) Conf. *Storr*. Doctr. Christi Pars Theoretic. § 109. nota d. p. 290.

(r) *Eusebius* ex Epistola Cornelli Episcopi Romani. Hist. Eccl. L. VI. C. 43. p. 245. Edit. Vales. Paris. 1659. universum clerum et multos ex populo existimasse narrat: ὅτι μὴ ἔξον τὸν ἐπὶ κλήνης διὰ νόσον περιχυθέντα εἰς κλῆρον τινὰ γενέσθαι Cf. de h. l. *Rösler*. Bibliothek der Kirchenv. T. IV. p. 171. Vid. etiam Conc. Neocaesar. C. XII. T. I. Conc. p. 1484. apud *Bingham*. l. c. p. 335.

(s) *Iustinus M.* Apol. I. p. 79. Ἐπὶ ὀνόματος τοῦ πατρὸς τῶν ὁλῶν καὶ δεσπότου Θεοῦ, καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ πνεύματος ἁγίου.

racleti, qui testimonium perhibuit (t): ex quibus apparet, alios pluribus, alios paucioribus verbis, ad formulae tamen ab ipso Christo adhibitae argumentum compositis, usos fuisse. Et videntur passim ipsa illa verba, quibus Christus Baptismatis ritum instituit, pronuntiata fuisse. Scripsit certe *Tertullianus*: „*Lex tingendi imposita est et forma praescripta. Ite, docete nationes, tingentes eas in nomen Patris et Filii et Spiritus Sancti (u).*” Et idem alio loco „*Nec semel, sed ter ad singula nomina, in singulas personas tingimus (v).*” *Cyprianus* item provocat ad formulam a Christo adhibitam: „*Dominus,*” inquit „*post resurrectionem Discipulos suos mittens, quemadmodum baptizare deberent, instituit et docuit, dicens: ite et docete gentes omnes, baptizantes eas in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Insinuat Trinitatem, cuius sacramento gentes baptizarentur (w).*” Postrema haec adduntur propter disensionem in doctrina de Trinitate, quae tunc temporis erat, et in sequentibus disputat idem contra haereticos, qui in solius Iesu Christi nomine baptizarent (x). Eandem ob causam in Recognitionibus, quae *Clementi Romano* falso tribuuntur, *trinas invocationis* est mentio (y). In *Canonibus Apostolicis* diserte iubentur Episcopi et Presbyteri, baptizare in nomine Patris, Filii et Spiritus Sancti (z). Atque ita communis veterum sententia huc redit, disertam in Baptismo faciendam esse mentionem argumenti formulae, qua hioce ritus ab optimo Salvatore fuit institutus, ut et hac ratione palam fieret disensio Orthodoxorum ab Haereticis, formulam eam vel mutantibus, vel corrumpentibus, vel alio modo eam explicantibus.

(t) *Const. Apost. L. VII. C. 22. p. 371. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἀποστείλαντος Πατρὸς, τοῦ ἐλθόντος Χριστοῦ, τοῦ μαρτυρήσαντος Παρακλήτου* Cf. *ibid. L. II. C. 26. p. 242.*

(u) *Tertullianus de Baptismo C. 13.*

(v) *Tertull. adv. Praxeam. C. 26. p. 516.*

(w) *Cyprian. Epist. 73. ad Iubalianum p. 307.*

(x) Cf. *Bingham. l. c. p. 164.*

(y) *Recogn. Clem. L. I. C. 63. p. 508.*

(z) *Canon. Apost. 48, 49. Ἐν τῷ ἐκείνου, ἢ πρεσβύτερος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου διάταξιν μὴ βαπτίζῃ εἰς πατέρα καὶ υἱόν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, ἀλλ' εἰς τρεῖς ἀνάρχους, ἢ εἰς τρεῖς υἱούς, ἢ εἰς τρεῖς παρακλήτους, καθαιρεῖσθω.* Cf. ad hunc locum *Risser. Bibl. der Kirchenv. T. IV. p. 245. sq.*

§ 5.

Ritus, qui Baptismati accesserunt.

Simplici Baptismatis a Iesu instituti usu non contenti veteres, nonnullos ei addiderunt ritus, cum, ut externum quoddam ei conciliarent decus, ne ob simplicitatem contemneretur, ut *Tertullianus* indicat (a); tum, ut res baptismi significatae vividius exprimerentur. An saeculo iam primo ordinis et decori causa baptismi nonnulli ritus additi sint, non constat, neque a sequentium temporum moribus primae aetatis consuetudinem metiri licet. Constitutis vero et certis legibus munitis Christianorum coetibus saeculo II, caerimoniae quaedam in usu esse coeperunt, ex quibus hic recensere nonnullas oportet, quoniam videntur posse aliquid conferre ad illustrandas veterum de Baptismatis consilio et vi salutari sententias, dein exponendas; haec enim consilio accesserunt immersionis actui ritus illi, ut Baptismatis virtus et effecta salutaria significarentur. Ritus illi partim praecedebant, partim sequebantur Baptismum.

Primo quidem illi, qui sacra Christiana se velle suscipere indicaverant, atque in ordinem Catechumenorum fuerant recepti, *renunciare* debebant *Diabolo siveque pompae*, h. e. superstitioni, idolorum cultui omnique sceleri, abstinendum quoque iis erat a theatris, scenis et spectaculis, utpote cum idolorum cultu arctissime iunctis. Huius ritus diserte meminit *Tertullianus* tamquam diu obtinentis et e traditione Apostolica repetendi. „*Aquam adituri*” inquit „*sed et aliquanto prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur, nos renuntiare, Diabolo et Pompae, et angelis eius; dehinc ter mergitamur* (b).”

Et haec quidem in *Constitutionibus Apostolicis* legitur fuisse huius renuntiationis formula; *renuncio Satanae et operibus eius et pompis eius et cultibus eius*

(a) *Tertull.* de Baptismo C. 1.

(b) *Tertull.* de Cor. Mil. C. III. Cf. C. IV. Idem de Spectac. C. IV. de cult. foem. L. I. C. II. p. 150. ubi scripsit. „Hi sunt angeli mali, quibus in lavacro renuntiamus,” alibi utitur verbis „*ei-rare, repudium dicere*” de Idolol. C. VI. p. 88. C. XVIII. p. 96. Cf. *C. F. Eisenlohr*, ueber den Ursprung und ursprünglichen Sinn der Eptisungsformel bey der Taufe in *Bengels Archiv fuer die Theologie und ihre neueste Literatur* B. III. St. II, S. 285. sqq. Tübing. 1819.

et angelis eius et inventis eius, ac omnibus, quae sub eo sunt (c). Postquam baptizandus, facie ad occidentem versa et gestibus nonnullis detestationem ipsius significantibus, hanc formulam recitaverat, ad orientem se convertens Christo se addicturus, quod dicitur συντάσσεσθαι τῷ Χριστῷ. Ut autem de eius notitiis et consensione cum Ecclesiae decretis constaret, solennem edere debebat fidei confessionem, cuius disertam est apud *Irenaeum* mentio, qui memorat τὸν κανόνα τῆς ἀληθείας, regulam sive normam veritatis, quam quis per Baptismum accipit (d). Denique precibus, abstinentia, aliisque piis exercitationibus mentem praeparare debebant Baptizandi, teste *Tertulliano*; „Ingressus Baptismum orationibus crebris, ieiuniis, et geniculationibus crebris, et pervigiliis orare oportet et cum confessione omnium retro delictorum (e).” Additque *Iustinus M.*, totam Ecclesiam una orasse et ieiunasse (f). Unctionem quoque Baptismum antegressam et praeparationis loco adhibitam fuisse nonnulli tradiderunt (g). Sed cum nulla huius unctionis vel apud *Iustinum M.*, vel apud *Tertullianum*, sit mentio, feriori demum tempore illa videtur introducta, quemadmodum et crucis nota, quae cum aliis ritibus saeculo demum IV, videtur accessisse.

Peracto Baptismo sequebatur unctio ex more orientali, teste *Tertulliano*: „Exinde” inquit „egressi de lavacro perungimur benedicta unctione, de pristina disciplina, (Iudaica) qua ungi oleo in Sacerdotium solebant (h)” Baptizati scilicet habebantur veri Christiani, nominis Christi sive uncti participes, et spiritus eius confortes „in nobis” inquit carnaliter currit unctio, sed spi-

(c) Const. Apost. L. VII. C. 41. p. 383. Ἀποτάσσομαι τῷ Σατανᾷ, καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ταῖς πομπαῖς αὐτοῦ, καὶ ταῖς λατρείαις αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ αὐτὸν.

(d) *Irenaeus* L. I. C. 9. *Const. Apost.* l. c. Cf. *Tertull.* de Coron. Mil. C. 3.

(e) *Tertull.* de Bapt. C. 20. p. 232.

(f) *Iustinus M.* l. c. Ἡμῶν συνευχομένων καὶ συνηστεύοντων αὐτοῖς.

(g) V. gr. Auctor. *Const. Apost.* L. VII. C. 41. μετὰ τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην κατ' ἀκολουθίαν ἔρχεται εἰς τὴν τοῦ ἐλαίου χρίσιν Cf. *Bingham* l. c. p. 303. et laudatus ibi *Dallaeus* de confirm. L. II. C. 11.

(h) *Tertull.* de Baptismo C. VII. meminit etiam eius ritus adv. Marcion. L. I. C. 14. p. 372: Sed *Iustinus M.* nullam eius facit mentionem.

ritualiter proficit.” Sequebatur manuum impositio χειροθεσία five σφράγις (i) precibus iuncta ad spiritum Sanctum „ut invocetur Spiritus sanctus, inquit *Tertullianus*, qui et scripsit „*Caro manus impositione adumbratur, ut et anima spiritu illuminetur* (k).”

Noverant scilicet veteres, Apostolos iis, quos Baptismate initiaverant, manus imposuisse, et hac ratione novos familiae Christianae cives singularem spiritus Divini vim in animo suo fuisse expertos. Act. II, 38. VIII, 15. sqq. X, 44—47. XI, 15. XV, 8. XIX, 6. Licet donorum Sp. S. extraordinariorum hoc modo collatorum non amplius reperirentur exempla, huic tamen manuum impositioni a Sacrorum Antistite peractae magnam vim in emendando Baptizatorum animo tribuebant veteres, ut eius ope in Baptismo non tantum corporis, sed animae quoque sordes deponerentur, uti legitur in *Constitutionibus Apostolicis* (l).

Cum porro Baptismus eorum, qui lavacro sacro essent egressi, altera haberetur nativitas, ideo lac et mel gustandum praebebatur Baptizatis, velut tenellis infantibus hoc modo nutriendis, quo de ritu diserta sunt *Tertulliani* testimonia (m), et ad quem forte alluditur in Epistola, quae *Barnabae* tributa fuit, ibi traditur ad lac et mel, quibus terra Cananaea abundabat, respexisse veteres, atque ad quaestionem: *quare lac et mel?* respondetur „*quoniam in-* „*fans primum malle, tum lacte viviscit, ita et nos fide repromissionis et ver-* „*bo, in vitam confirmati vivemus, terram possidentes* (n).”

(i) A *Clemente Alex.* Strom. L. II. p. 452. Ed. Pott. vocatur σφράγις τοῦ κηρύγματος, sigillum praedicationis et Evangelii. Cf. *Sulzeri* Thef. h. v.

(k) *Tertull.* de Baptismo C. VII de Resurrectione C. VIII. Cf. *Cyprianus* Ep. 70. ad Ianuar. Ep. 73. ad Iubai. p. 309. ubi hoc ritu dicuntur accipere Spiritum sanctum Baptizati et signaculo dominico consummari. Cf. *Venema* H. E. Tom. III. p. 654.

(l) *Const. Apost.* L. VII. C. 44. p. 385: Ἐκάστον γὰρ ἡ δύναμις τῆς χειροθεσίας ἐστὶν αὐτῇ; ἔαν γὰρ μὴ εἰς ἕκαστον τούτων ἐπικλήσις γένηται παρὰ τοῦ ἐκσεβοῦς Ἱερέως, τοιαῦτα τις εἰς ὕδωρ μόνον καταβαίνει ὁ βαπτιζόμενος, ὡς Ἰουδαῖοι, καὶ ἀποτίθεται μόνον τὸν ῥύπον τοῦ σώματος, οὐ τὸν ῥύπον τῆς ψυχῆς.

(m) *Tertull.* de Cor. Mil. C. 3. p. 102. adv. Marc. L. I. C. 14. p. 372.

(n) *Barnabae* Ep. § 6. PP. Apost. T. I. p. 20: τί οὖν τὸ γάλα καὶ μέλι; ὅτι πρῶτον τὸ παιδίον μέλει, εἰτα γάλακτι ζωοποιεῖται, οὕτω καὶ ἡμεῖς τῇ πίστει τῆς ἐπαγγελίας καὶ τῷ λόγῳ ζωοποιούμενοι, ζήσομεν, κατακυριεύοντες τῆς γῆς.

Alios ritus fuisse ante saeculum tertium usitatos non liquet, nisi quod recens baptizati a quotidiano lavacro per totam hebdomadem abstinuerint (o).

Saeculo tertio in Baptismate administrando plures accesserunt ritus, ipsum immersionis actum vel praecedentes vel sequentes.

Ad priores pertinet imprimis *exorcismus*, cuius neque apud *Iustinum M.* neque apud *Tertullianum*, qui ceremonias saeculo II, in Baptismo usitatas recensuerunt, aliqua est mentio, magno argumento, post horum virorum aetatem et tertio demum saeculo cum Christianis fuisse probatum (p). Tunc vero primum adhibitus fuisse videtur, cum haeretici vel schismatici in familiam Catholicam essent recipiendi, ita certe iudicatum fuit in concilio Carthagenensi anno CCLVI habito, haereticos et schismaticos ad ecclesiam venientes, non ante ingredi posse, nisi exorcisati et baptizati prius fuissent (q). Mox vero etiam in omnibus, infantibus aequae ac adultis, Baptismate initiandis usi sunt formula: „*Obtestor te* (spiritum malum alloquuntur) *ut excedas ex hoc servo Christi*, repetita etiam hac formula: *Exi spiritus male et locum da Spiritui sancto*. Haec nimirum iam erat plerorumque sententia, inesse in hominibus nondum Baptizatis Diabolum, ex huius igitur potestate eos eripiendos esse, et ex regno Satanae liberatos in Dei et Christi regnum esse recipiendos. Diserte hoc docet *Cyprianus* cum dicit „*Diaboli nequitiam pertinacem usque ad aquam salutarem valere, in Baptismo vero omne nequitiae suae virus amittere* (r); nec non: *per aquam salutarem atque Baptismi sanctificationem Diabolum opprimi, et hominem Deo dicatum divina indulgentia liberari*. Aucta dein saeculo IV et

(o) *Tertull.* de Cor. Mil. C. 3. p. 102.

(p) Vid. *Moshem*. H. E. ed. 2. Helmstad 1764. p. 117. in nota. Est quidem in scriptis *Tertulliani* saepius mentio *exorcismi*, sed alio sensu ibi adhibetur de daemoniis. Vid. *Augusti* Lehrbuch der Dogmengeschichte p. 337. qui tamen huius exorcismi vestigia apud *Tertullianum* invenisse sibi visus est de Bapt. C. 5. et 20. de Cor. Mil. C. 3. At vero haec loca videntur esse intelligenda de nuncio, quem mittere deberent Diabolo eiusque pompae, quod saeculo II in usu fuisse observavimus. Accedit et hoc, in scriptis, quae *Dionysio Arcopagitae* et *Clementi Romano* tribuuntur, nullam esse exorcismi mentionem: Conf. *Sulzer* Thesaur. in voce ἐξορκισμὸς.

(q) Conf. *Rösler* Bibl. der Kircheng. T. III. p. 226. Huc pertinet etiam, quod in eodem concilio aliqua dixerat *primum purgari, dein baptizari*.

(r) *Cyprianus* Ep. 69. ad Magnum p. 298.

sequentibus superstitione de potestate Diaboli. *ἐν ἐκκοινοῦντος* in animis corporibusque infidelium, nec non de virtute ministri ecclesiae Diaboli victrice, haud mirum, exorcismum illum constanter fuisse adhibitum, et peculiarem constitutum fuisse *exorcistarum* ordinem, quem iam saeculo tertio in ecclesia Romana fuisse constat (s).

Crescente iam saeculo III haeresium et schismatum numero, magis solennis ante Baptismum requirebatur fidei confessio, ad quaestiones de singulis Symboli articulis respondendo, edenda. Disertam huius interrogationis, quae in Baptismo fieret et testis esset veritatis, mentionem facit *Cyprianus*, et formulam hac in re adhibitam vocat *usitata et legitima verba interrogationis*. In concilio Carthageniensi dicitur illud *Sacramentum interrogare*, et facit *Eusebius* mentionem Symboli, quod acceperat Catechumenus factus et lavacro tinctus. In *Constitutionibus* denique *Apostolicis* symbolum illud legitur recitandum ab omnibus, qui Christo adscripti Baptismum susciperent (t).

Peracto Baptismo praeter unctionem et manuum impositionem recens Baptizatis osculum infigebatur a fidelibus, quo demonstrarent Baptizatum, sive infans esset sive adultus, ad Ecclesiae societatem et communionem pertinere (u). Denique initiatos corona candidaque veste ornatos domum reversos fuisse, ut illa victoriae de mundo vitisque partae, haec innocentiae acquisitae signum esset, nonnulli referunt. Cum tamen ante *Cyrillum* nemo huius rei mentionem fecerit, non ausim statuere, tertio iam saeculo hunc ritum in usu fuisse. Ceterum qui Baptismo fuerant initiati non adulti tantum, sed infantes etiam, admittebantur saeculo tertio ad sacrae coenae usum. Testatur illud *Cyprianus*, qui infantes ita loquentes inducit: „*Nos nihil fecimus, nec derelicto ci-*

(s) Vid. *Cornelius* in Epistola apud *Eusebium* H. E. L. VI. C. 43. p. 244. *Cyprianus* quoque in Epist. I. disertè memorat *Exorcistas*, et scripsit Epist. 76 per Exorcistas voce humana et potestate divina flagellari et uri et torqueri Diabolum, nec non, aqua salutarì atque Baptismi sanctificatione Diabolum opprimi, et hominem Deo dicatum divina indulgentia liberari. Cf. *Bebelius* Antiq. Eccles. Saec. III. Art. II. p. 540.

(t) *Cyprianus* Ep. 70 ad Ianuarium p. 301. Conc. Carthag. N. 1. p. 158. *Rösler* l. c. T. III. p. 221. *Euseb.* H. E. L. VI. C. 8. *Constit. Apost.* L. VII. C. 41. p. 383. Cf. *Vanema* H. E. Vol. IV. p. 652.

(u) Docet illud *Cyprianus* in Epist. ad Fidum, qui obiecerat, infantes, quod immundi sint, exosculandos non esse Ep. 64. p. 281.

„bo et poculo domini ad profana contagia sponte properavimus, perdidit nos
 „aliena perfidia: parentes sensimus parentes homicidas.” Et alio loco: *Per
 Baptisma Spiritus sanctus accipitur, et sic a Baptizatis et spiritum S. conse-
 cutis ad bibendum calicem pervenitur.* Quum enim existimarent Patres, Bap-
 tismum et S. Coenam ritus esse absolute necesarios, Eucharistiae usum infan-
 tibus quoque haud denegandum esse censebant, et ut probaret illud *Cyprianus*
 provocat ad locum Io. VI, 55. (v).

§ 6.

*Veterum Christianorum sententiae de loco ac tempore
 Baptismi administrandi, nec non de sponsoribus.*

Tempore Apostolorum nulli loco adstrictam fuisse Baptismi administrationem,
 sed quoniam immersione peragebatur, passim id factum fuisse ad flumina, ad ri-
 vos, aliosque locos aquosos, docent exempla tum Ioannis Baptistae, qui non
 tantum ad Iordanem fluvium, sed et ad locum aliquem Aenon, ubi aquae erat
 copia, baptizasse legitur Matth. III. Io. III, 23. tum et Philippi, qui Aethi-
 opum reginae ministrum ad fluvium quemdam baptizante initiavit Act. VIII,
 36, 38. Hunc morem secutos esse veteres, qui Apostolorum aetatem proxime
 attigerunt, testes sunt *Iustinus Martyr*, qui narrat adductos fuisse Baptizan-
 dos in locum ubi aqua esset (w), et *Tertullianus*, qui scripsit: *aquam adisu-
 ri — contestamur, nos renuntiare — dehinc ter mergitamur* (x). Aquam
 fontanam, aquam perennem passim praetulisse Christianos, tradit auctor *Re-
 cognitionum Clem. Rom.* (y), qui narrat „*Et post ieiunium in fontibus, qui
 „contigui habentur mari, perennis aquae mihi Baptismum dedit.*” Ad mare

(v) *Cyprianus* de Lapsis p. 94. Ep. 63. Testimon. ad Quirinum L. III. C. 25. p. 58. Cf. *P. Zor-
 nius* in Historia Eucharistiae Infantium. *Wakh.* Historia paedobaptism. IV. priorum saecul. § 14.
Miscell. Sacr. p. 505. sq.

(w) *Iustinus M.* l. c. Apol. I.

(x) *Tertull.* l. c. de Cor. Mil. C. 3. p. 102.

(y) *Recogn. Clem.* L. VI. C. 15. p. 538.

quoque illud factum fuisse idem est testis ;, *Die postera baptizatur in mari (x).*"

Nonnullos tamen fuisse, qui Iordanis aquas vehementer appeterent, non tantum docet exemplum *Constantini Magni*, qui narrante *Eusebio* (a) olim statuerat Baptismum suscipere in flumine Iordane, in quo Servator ipse lavacrum susceperat, sed et aetate *Tertulliani* videntur nonnulli fuisse in hac opinione, quam ille reprehendit dicens. „*Nulla distinctio est, mari quis an stagno, flumine an fonte, lacu an alveo diluatur, nec quidquam refert inter eos, quos Ioannes in Iordane et quos Petrus in Tiberi tinxit (b).*" In casu autem necessitatis in aedibus quoque privatis, in carceribus, item et lectis peragebatur Baptismus, cuius rei exemplum est in *Basilide*, qui narrante *Eusebio* in carcere Baptismo fuit initiatus (c).

De tempore, quo Baptismus esset administrandus, nihil definiverunt Apostoli, et singulis diebus; ubi commoda erat occasio, patebat aditus ad hunc ritum omnibus, qui ad illum suscipiendum essent parati.

Mature tamen Veteres Christiani consentaneum existimarunt, ut ritus sollemnis tempore solenni administraretur, inprimis diebus Paschatis et Pentecostis, propter mortem Christi eiusque in vitam reditum ac Spiritus sancti effusionem, quarum rerum signum ac pignus erat Baptismus (d). In Ecclesia certe Africana hic mos erat receptus, teste *Tertulliano*, qui scripsit: „*Diem Baptismo solenniore Pascha praestat, quum et passio Domini, in quam tingimur, adimpleta est,*" cetera: „*Exinde Pentecoste ordinandis lavacris latissimum spatium est, quo et Domini resurrectio inter discipulos frequentata est, et gratia Spiritus S. dedicata, et spes adventus Domini subostensa est.*" cetera. (e).

(x) *Recogn. Clem. L. VII. C. 38. p. 565. Cf. idem L. IV. C. 32. ut in praesenti quidem tempore diluantur peccata vestra per aquam fontis, fluminis aut etiam maris, invocato super vos trino beatitudinis nomine. Vid. et Clem. Hom. IX. N. 19. ubi eadem verba Graece leguntur.*

(a) *Eusebius* *vita Const. M. L. IV. C. 62.*

(b) *Tertull. de Baptismo C. 4. p. 225.*

(c) *Eusebius Hist. Eccles. L. VI. C. 5. dicitur ibi Basilides in carcere accepisse τὴν σφραγίδα ἐν χυρίῳ.*

(d) *Cf. Venema H. E. Tom. III. p. 471.*

(e) *Tertull. de Bapt. C. 19. p. 232.*

Latissimum illud, quod *Tertullianus* memorat, spatium intelligendum videtur de universis quinquaginta diebus inter Paschatis et Pentecostes festa interiectis, qui ipfius aetate sacri erant et festi, quemadmodum aliis in locis narrat, dicens v. gr. „Eadem immunitate a *die Paschatis in Pentecosten usque gaudemus (f)*.” Inprimis vero in Sabbatho sancto, seu vigiliis Pentecostes, Baptismus ea aetate solebat administrari. Mature tamen est intellectum, quemvis diem huic ritui esse aptum, et hanc sententiam ipse profitetur *Tertullianus (g)*: „*Ceterum, omnis dies Domini est, omnis hora, omne tempus habile Baptismo: si de solennitate interest, de gratia nihil refert.*”

Idem *Tertullianus* primus mentionem fecit *sponsorum*, qui tamen iam ante eius aetatem in Baptismo videntur adhibiti fuisse, quoniam de iis loquitur tamquam de personis nemini incognitis, officiique ab iis praestandi mentionem facit (*h*).

Erant autem *sponsores* duplicis generis, alii infantibus et clinicis dabantur, alii adultis. Ut infantum Baptismo sponsores adescent, necesse erat propter persecutiones, quibus expositi erant Christiani, et quibus integrae saepius familiae dispergebantur, adeo quidem ut, nisi infantibus hac ratione prospiceretur, periculum esset, ne praedae futuri essent civitatis Christianae hostibus, atque nemo curam eorum gereret. Accedebat et haec ratio, quod si persecutionum tempore album ecclesiasticum, cui nomina Baptizatorum erant inscripta, deperderetur, Baptismi infantibus administrati testes fide digni deberent existere. Sponsores, qui Baptismo infantum aderant, horum loco respondisse ad quaestiones propositas, fideique constantiam et vitae sanctitatem pollicitos esse, tradunt veteres (*i*). Quod ad clinicos attinet, hi cum propter valetudinem et virium debilitatem profiteri fidei articulos non possent, id fieri solebat a Sponsoribus, qui et pollicebantur, quod Baptizati, quantum per se liceret, vitam acturi essent Christiano homine dignum, si convalescerent.

(f) *Tertull.* de Cor. Mil. C. 3. p. 102 de Idolol. C. 17. Cf. *Bevereg.* in Cod. Can. Vet. Eccl. vindic. L. II. C. 8. N. 3.

(g) *Tertull.* de Bapt. C. 19. p. 232.

(h) *Tertull.* de Bapt. C. 18.

(i) V. gr. auctor librorum, qui *Dionysii Areopagitae* nomine circumferuntur, de Hierarch. Eccles. C. VII. Sect. 11. p. 361. sq. Cf. quae ex Augustino notavit *Venema* H. E. Tom. IV. p. 198. *Suiceri* Tesaur. voce *ἀναδέχονται* T. I. p. 258. *Seller* Theol. Dogm. Polem. p. 560.

Neque tamen solis infantibus et cliniciis, verum etiam adultis et aetate pro-
vectioribus dabantur Sponsores, vel susceptores, quia, qui ad Christianam acce-
derent civitatem reputabantur ut peregrini, qui aliquem debebant habere, qui
eorum curam gereret, eosque in tutelam suam reciperet. Hi susceptores Grae-
ce ἀνάδοχοι dicebantur, quia Baptismo peracto manum Baptizatis, e sacro lava-
cro adscendentibus, porrigebant, eoque ritu palam faciebant, se eos in curam
atque in tutelam suam recipere. Ad hos susceptores alludere videtur *Tertul-
lianus* dicens „inde suscepti lactis et mellis concordiam praegustamus (k).”

(k) *Tertullianus* de Cor. Mil. C. 3. p. 102. Ceterum de sponsores legantur *Bingham* Orig. Eccles.
Vol. IV. p. 288. sqq. *Walsh* Miscel. S. p. 498. sq. *Buddaeus* Theol. Dogm. Vol. II. p. 1071. sqq.
Schröckh. Chr. Kircheng. T. III. p. 36. sq. *van Hamelveld* Kerkel. Gesch. D. II. p. 359.

CAPUT QUARTUM.

*Veterum Christianorum sententiae de Baptismatis
necesitate, consilio ac vi salutari, eodemque, si
rite sit adhibitus, non repetendo.*

— non —

*Veterum Christianorum sententiae de Baptismi
ab omnibus suscipiendi necesitate.*

§ 1.

Quoniam Baptismatis ritus ab ipso Iesu Christo fuerat institutus, et dixerat Servator. „*Nisi quis per aquam, sive lavacrum sacrum, et Spiritum natus fuerit, eum non posse divini regni fieri participem* (a)“ communis fuit haec veterum Christianorum sententia, summam esse Baptismatis necessitatem, adeo quidem, ut sine eo homines neque emendari, neque verae felicitatis participes fieri possent. Plura huius doctrinae de Baptismi necesitate, quam professi sunt veteres Christiani, exstant in scriptis eorum testimonia v. gr. apud *Hermam*, qui aevo Apostolico vixit, et in Libro, qui *Pastor* dicitur, saepius locutus est de aquae, sive Baptismi necesitate ad homines servandos. Hunc in finem Ecclesiam Christianam comparat turri super aqua aedificatae, et ait „*quare igitur super aquas aedificatur turris?*“ *audi*, inquit, *quoniam vita vestra per aquam, i. e. Baptismum, salva facta est et fiat* (b).

Baptismum necessarium esse omnibus, docet etiam Auctor *Constitutionum*

(a) Ioan. III, 5.

(b) *Hermæ Pastor*. L. I. vili. 3. § 3. p. 79. PP. Apost. Cotel. Vol. I. p. 79.

Apostolicarum, provocans ad universale Christi mandatum de nuntianda per universum mundum doctrina salutari, docendis omnibus gentibus ac baptizandis in mortem eius (c). Eandem profitetur sententiam Auctor *Recognitionum Clementis*, dicens aliter nullo modo homines posse salvari „*nisi per Sancti Spiritus gratiam trinae invocationis dilui baptismate properent, aliter impossibile prorsus esse reconciliari eos Deo, etiamsi mille ei aras et altaria mille succendant* (d),” et alio loco: „*Nisi quis baptizatus fuerit in aqua, sub appellatione trinae beatitudinis, sicut docuit verus Propheta, neque remissionem accipiet peccatorum, neque introibit in regna coelorum* (e).” Ad obiectionem: *quid ad pietatem conferat aqua baptizari?* respondet Auctor *Homiliarum Clementinarum*, sic fieri quod Deo placeat, sic fieri posse, ut quis salutem consequatur (f). Baptismus viam esse ordinariam, qua a culpa vindicemur, docuit *Irenaeus*, eumque vocat *regenerationem in Deum* (g), hoc ritu opus esse, ut ad vitam perennem perveniamus, idem affirmat (h). Sine baptismo neminem peccatorum veniam consequi posse, diserte declarat *Origenes* (i). Uberius hanc doctrinam exposuit *Tertullianus* his verbis: „*Quum vero praescribitur, nemini sine baptismo competere salutem ex illa maxime pronuntiatione Domini, qui ait: Nisi natus ex aqua quis erit, non habet vitam, suboriuntur scrupulosi, imo temerarii tractatus quorundam, quomodo ex ista praescriptione Apostolis salus competat, quos tinctos non invenimus in Domino, praeter Paulum.*” Hanc difficultatem tollere studet *Tertullianus* monendo,

(c) Constit. Apost. L. V. C. 7. p. 312. καὶ λαβόντες ἐντολὴν παρ' αὐτοῦ κηρύττειν τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ μαθητεῦσαι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ βαπτίσαι εἰς τὸν αὐτοῦ θάνατον.

(d) *Recogn. Clem.* L. I. C. 63. p. 508.

(e) *Ibidem* C. 69. p. 509.

(f) *Clem. Homilia* XI. N. 26. p. 705. Cf. *Recogn. Clem.* L. VI. N. 9. p. 557.

(g) *Irenaeus* advers. Haereses. L. I. C. 18. τὸ βαπτίσμα τὴν εἰς Θεὸν ἀναγέννησιν.

(h) *Irenaeus* L. III. C. 17. § 2. p. 208. Sicut enim de arido tritico massa una fieri non potest sine humore, neque unus panis, ita nec nos multi unum fieri in Christo Iesu poteramus sine aqua, quae de coelo est, et sicut arida terra, quae non percipiat humorem, non fructificat, sic et nos lignum aridum existentes primum numquam fructificaremus vitam, sine superna voluntaria pluvia. Corpora enim nostra per lavacrum illam, quae est ad incorruptionem, incitationem acceperunt, animae autem per Spiritum etc.

(i) *Origenes* Exhort. ad Martyr. § 30. Opp. T. I. p. 292. in Gen. Hom. XIII. Opp. T. II. p. 97.

eos forte a Ioanne Baptista fuisse initiatos, et potuisse iis loco Baptismi esse familiare commercium cum Iesu, qui dixerit: „*Fides tuā te saluum fecit, et remittuntur tibi peccata, credenti utique nec tamen tincto.*” Praeterea exemplum Abrahami aliorumque Patriarcharum, qui non fuerunt Baptizati, nihil valere dixit ad infringendam Baptismi necessitatem: „*Fuerit, inquit, salus retro per fidem nudam ante Domini passionem et resurrectionem. At ubi fides aucta est credendi in nativitatem, passionem et resurrectionem eius, addita est ampliatio — sacramento; obsignatio Baptismi. — Lex enim tingendi imposita est et forma praescripta (k).*” Eadem denique est de Baptismi necessitate sententia Cypriani (l).

Veterum igitur Christianorum haec fuit sententia, neminem nisi Baptismate initiatum, posse salutem aeternam consequi, et hinc nata est opinio, ipsis etiam Patriarchis diu ante adventum Christi denatis, hunc ritum fuisse ab Apostolis administratum. Ita *Hermas*, in visione quadam, fingit Apostolos post mortem proficiscentes ad homines pios, qui sub V. F. vixerant, baptizandos, ut in regnum Dei transferri possent: „*Necesse est*” inquit „*ut per aquam habeant adscendere, ut requiescant. Non poterant enim aliter in regnum Dei intrare, quam ut deponerent mortalitatem prioris vitae. Illi igitur defuncti sigillo Filii Dei signati sunt et intraverunt in regnum Dei (m).*” Idem repetit *Clemens Alexandrinus* narrans, Apostolos iis dedisse signum praedicationis et descendisse cum illis in aquam, et iterum adscendisse, et hac ratione, qui mortui descendissent, vivos adscendisse (n).

Haec de Baptismi necessitate opinio et hunc peperit errorem, ut homines quidam superstitioni, pro amicis suis e vita iam decessis, baptisma peterent, ut iis prodesset illud in spem resurrectionis, quod *Tertullianus* Marcionitis etiam tribuit, hanc cerimoniam appellans *vicarium Baptisma* (o). Statuebant tamen veteres, posse aliquem salutis reddi participem absque Baptismo, si nimi-

(k) *Tertull.* de Bapt. C. 12, 13. p. 218. sq.

(l) *Cyprianus* Ep. 73. ad Iubal. p. 307, 308.

(m) *Hermas* L. III. Sim. IX. N. 16. p. 120. Cf. *Rösler* l. c. T. I. p. 43.

(n) *Clem. Alex.* Strom. L. II. p. 452. καὶ αὐτοὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν σφραγίδα τοῦ κήρυγματος κ. τ. λ. L. VI. p. 764. καλῶς ἐρηται τῷ Ποιμένι κατέβησαν μετ' αὐτῶν εἰς τὸ ὕδωρ κ. τ. λ. Cf. *Münfcher*. B. II. S. 339. sq.

(o) *Tertull.* Resurrect. Carnis C. 48. p. 355. adv. Marcionem L. V. C. 10. Cf. *Sellerus* l. c. p. 581.

rum religionis causa mortem subiret oruentam, quam *sanguinis Baptismum* appellabant, quoniam Christus mortem, quam subiturus esset, *βαπτισμα* vocaverat (p). Martyres morte sua plenam consequi peccatorum veniam et beatitudinis aeternae fieri participes, etiam si non essent baptizati, communis fuit Christianorum, saeculo III, sententia. Docet illud *Tertullianus* eiusmodi mortem alterum vocare *Baptismum* et *latus Christi percussum*, unde *sanguis et aqua manarunt*, memorans: additque „*Proinde ut nos faceret aqua vocatos, sanguine electos, hos duos Baptismos de vulnere perforesi lateris emisit, quia qui in sanguinem eius crederent, aqua lavarentur, qui aqua lavissent, etiam sanguinem potarent. Hic est Baptismus, qui lavacrum et non acceptum repraesentat et perditum reddit* (q).”

Eandem sententiam profitetur auctor *Constitutionum Apostolicarum*, qui affirmat, posse aliquem, qui Martyrio dignus sit habitus, laetari in Domino, quod tantam coronam nactus fuerit, et per confessionem ex hac vita migret, additque, *quamvis Catechumenus sit, sine tristitia excedat; passio enim, pro Christo perlata, erit ei sincerior Baptismus* (r). *Origenes* etiam, licet statuatur sine Baptismo non esse peccatorum veniam, affirmat Martyrio posse aliquem a peccati fordibus liberari, adeo quidem ut aquae Baptismate sit efficacius (s). Magnifice quoque de felicitate, ad quam Martyres evehantur, locutus est *Cyprianus*, affirmans, *Martyrium supplere Baptismi vicem, vel si quis iam baptizatus sit, eius Baptismum consummare et veniam peccatorum post admisorum conferre, et in sanguinis Baptismo esse coronam virtutum* (t).

(p) Marc. X, 38, 39.

(q) *Tertull.* de Bapt. C. 16.

(r) *Const. Apost.* L. V. C. 6. p. 307. ὁ δὲ ἀξιούεις μαρτυρίαν χαίρειν τὴν ἐν κυρίῳ χάραν καὶν κατηχούμενος, ἢ ἄλλως ἀπένω, τὸ γὰρ πάθος τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ ἔσται αὐτῷ γεννηώτερον βάπτισμα.

(s) *Origenes* exhort. ad Mart. C. 30. Opp. Vol. I. p. 293. Cf. in Levit. II. Opp. T. II. p. 191.

(t) *Cyprianus* de Exhort. Martyr. p. 118. Martyrium sive sanguinis Baptisma esse in gratia maius, in potestate sublimius, in honore pretiosius; Baptisma, in quo Angeli baptizant; Baptisma, in quo Deus et Christus eius exultant; Baptisma, post quod nemo iam peccat; Baptisma quod fidei nostrae incrementa consummat; Baptisma, quod nos de mundo recedentes statim Deo copulat. In aquae Baptismo accipitur peccatorum remissio, in sanguinis corona virtutum. Vid. ad hunc locum.

Itaque statuerunt veteres, locum aquarum lotionis sustinere cruentum Baptismum, reliquis autem omnibus, qui peccatorum veniam sint consecuturi, et beatitudinis aeternae futuri sint participes, necessarium esse Baptismatis ritum.

§ 2.

*Veterum Christianorum sententiae de Baptismatis cum
circumcisione comparati consilio.*

Quemadmodum circumcisione olim Israelitae ex Dei mandato erant initiandi et promissionum divinarum reddebantur participes, ita quoque Baptismatis ritu ex Christi instituto initiari debent omnes, qui Christianam profiteantur Religionem. Hinc mature iam veteres de Baptismo cum circumcisione comparando cogitarunt, ut illius prae hac praestantiam demonstrarent, praesertim adversus Iudaeos eosque ex Christianis, qui ritum Mosaicorum essent tenaciores.

Praeunte Paulo Apostolo (*u*) *Iustinus Martyr* saepius hanc instituit comparisonem, dixitque v. g. circumcisionem fuisse typum verae circumcisionis, qua circumcisi sumus ab errore et pravitate per eum, qui e mortuis resurrexerat, Iesum Christum (*v*). Nos, qui per Christum nacti sumus aditum ad Deum, non istam secundum carnem suscepisse circumcisionem, sed spirituales, quam Enoch et similes sustinuerunt, eam vero nos per Baptismum propter misericordiam ipsius Dei accepisse (*w*). Monet idem, Iudaeos quidem, quod attinet

Dodwell diss. Cyprian. XIII. § 5. sq. Cf. *Vanema* H. E. T. III. p. 633. *Sulzeri* Theol. Vol. I. p. 628. *Münter*. Handbuch der ältesten Christl. Dogmengeschichte Vol. II. P. 2. S. 66. *Müncher*. Handb. Tom. II. p. 340.

(*u*) Coloss. II, 11, 12.

(*v*) *Iust. M.* Dial. cum Tryphone Iudaeo C. 41. p. 138. ἡ ἐντολή τῆς περιτομῆς τύπος ἦν τῆς ἀληθινῆς περιτομῆς, ἣν περιεθμήθημεν ἀπὸ τῆς πλάνης καὶ πονηρίας διὰ τοῦ ἀπὸ νεκρῶν ἀναστάντος Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

(*w*) *Iustinus M.* l. c. p. 139. Ἡμεῖς, οἱ διὰ τουτοῦ (Χριστοῦ) προσχωρήσαντες τῷ Θεῷ, οὐ τὰν τὴν κατὰ σὰρκα παρειλάβομεν, ἀλλὰ πνευματικὴν, ἣν Ἐνῶχ καὶ οἱ ὅμοιοι ἔργαζαν ἡμεῖς δὲ διὰ τοῦ βαπτίσματος αὐτὴν διὰ τὸ ἔλεος τὸ παρὰ τοῦ Θεοῦ.

ad carnem, circumcisos circumcissione nostra i. e. Baptismate, indigere, nobis vero hanc habentibus illā non opus esse (x). Circumcisionem illam spiritua-
lem τὴν περιτομὴν καρδίας vel κατὰ πνεῦμα magnis etiam laudibus extulit *Origenes*, monetque praeputium cordis esse pravas cogitationes, eumque, qui falsam opi-
nionem deponat, circumcidere praeputium cordis sui (y).

Licet igitur veteres illi quamdam statuerint Baptismi et circumcissionis simi-
litudinem, ex eorum tamen scriptis apparet, longe maiorem eos Baptismo tri-
buisse praestantiam, hac etiam de causa, quoniam constabat, Baptismum ab om-
nibus posse suscipi et multo latius patere, quam circumcissionem τὴν κατὰ σάρκα,
quae ad sexum muliebrem certe non pertineat, et quam Abrahamus in signum,
non ad iustitiam acceperit (z).

Fuerunt tamen in Ecclesia Africana, quibus tanta videretur Baptismi et cir-
cumcissionis similitudo, ut Baptismum octavo post nativitatem die peragendum
statuerent, quod haec lex de circumcissione data esset. *Cyprianum* tamen ce-
terosque in Concilio Carthagenensi Episcopos, rationes pro hac sententia in me-
dium prolatas non satis validas iudicasse, ut in hac causa aliquid statueretur,
ante exposuimus in § 6. de loco ac tempore Baptismi administrandi.

Ceterum hoc statuebant esse Baptismatis consilium, ut omnes, qui hoc ritu
in familiam sectatorum Christi reciperentur, hanc ederent professionem, se
Christum veritatis, virtutis et salutis auctorem, atque Dominum venerari,
seque esse Christianos, et ad omnia Christi et decreta, et praecepta, et bene-
ficia, et officia inde derivata animum et vitam componere velle, ut participes
evaderent beneficiorum hac ratione consequendorum. Docet illud locus *Iustini*

(x) *Iust. M.* l. c. C. 19. p. 118. Ὑμεῖς μὲν οἱ τὴν σάρκα περιτετμημένοι χρήζεσθε τῆς ἡμε-
τέρας περιτομῆς ἡμεῖς δὲ ταύτην ἔχοντες οὐδὲν ἐκείνης δεόμεθα.

(y) *Origenes*. Hom. V. in Ieremiam p. 160. ὁ περιαιρούμενος τοὺς διαλογισμοὺς τοῦς πονηροὺς
τὴν ἀκροβυστίαν τῆς καρδίας περιαιρεῖται, ὁ ἀποτιθέμενος τὴν ψευδοξίαν περιτί-
μηται τὴν ἀκροβυστίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ.

(z) *Iust. M.* l. c. p. 139 dixit: πᾶσαν ἔφετον ὁμοίως λαμβάνειν τὴν πνευματικὴν περιτομὴν
διὰ τοῦ βαπτίσματος, monuitque ibidem p. 132: μὴ δύνασθαι τὸ θῆλυ γένος τὴν σαρκικὴν
περιτομὴν λαμβάνειν. Ὁ Ἀβραάμ τὴν περιτομὴν εἰς σημεῖον, ἀλλ' οὐκ εἰς δικαιοσύνην
ἔλαβεν. Cf. *Eisenlohr*. l. c. p. 123. sq.

M. saepius laudatus, ubi scripsit: *quicumque persuasum habuerint et crediderint vera esse, quae a nobis traduntur et dicuntur, atque se, quantum possent, vitam secundum ea instituturos esse, receperint orare ieiunantes et petere a Deo priorum peccatorum remissionem docentur, nobis cum illis una et orantibus et ieiunantibus. Deinde eo adducuntur a nobis ubi aqua est etc. (a).* Ad hoc sacrae lotionis consilium alludere videtur *Arnobius*, mentionem faciens eorum, *qui feritate atque inhumanitate depositis resumant ingenia mitiora.* Hisce verbis *regeneratio per Baptismum* videtur indicari translata ad ritum Christianum loquendi ratione gentium, quae existimabant, mysteria fuisse inventa, ut homines ex agresti immanique vita ad humanitatem excolerentur et traducerentur, unde appellata sunt *initia*. Sic Baptismus censetur eo consilio institutus, ut signum esset atque sigillum ablutionis peccatorum, et transitus ad novam vitam per renovationem Spiritus sancti (b).

§ 3.

*Veterum Christianorum sententiae de vi
Baptismatis salutari.*

Post ea, quae de Baptismi necessitate et consilio Christianos veteres statuisse tradidimus, exponendum videtur, quatenam de huius ritus vi salutari eorumdem fuerint sententiae. Cum non omnes Patres Antenicæni hac de causa eandem professi sint sententiam, operae pretium me facturum esse censeo, si distinctius indicetur, quid Patres Apostolici et qui eos secuti sunt Apologetae

(a) Vid. *Iust. Apol. Mai.* l. c. In textu Graeco καὶ βιοῦν οὕτως δύνασθαι ὑποσχώνται post οὕτως excidisse librariorum negligentia voculam ὥς, et Iustinum scripsisse καὶ βιοῦν οὕτως, ὥς δύνασθαι, ὑποσχώντας, suspicatur *Grunerus Instit. Theol. Dogmat.* p. 557.

(b) *Arnob.* adv. Gentes L. II. p. 65. Lugd. Bat. 1651. et ad h. l. *Desid. Herald.* Animadv. p. 84. qui ad hanc rem illustrandam contulit locum *Ciceronis* de Legibus II. Nam mihi cum multa eximia divinaque videntur *Athenae* tuae peperisse atque in vitam hominum attulisse, tum nihil melius illis miseris, quibus ex agresti immanique vita exculi ad humanitatem et mitigati sumus, initiaque, ut appellantur, ita revera principia vitae cognovimus. Cf. et *Münster.* l. c. p. 47. qui etiam locum ex *Isocrate* in Panegyri, hic contulit.

Graeci docuerint, quid dein scholae Alexandrinae doctores statuerint, quae-
nam denique fuerit doctorum Ecclesiae Occidentalis sententia. Quid de Bap-
tismatis, cum fide atque animi emendatione iuncti, vi et effectibus salutaribus do-
cuerint Sacri Scriptores ante indicavimus Cap. I. § 6. Hos secuti Christianorum
doctores, qui Patres Apostolici vocantur, insignem Baptismo tribuerunt vim
statueruntque, homines hoc ritu initiatos peccatorum veniam consequi, eorum
animos emendari, et novis exornari virtutibus. *Barnabas* v. gr. testatur de Bap-
tismo: *Nos descendimus quidem in aquam pleni peccatis ac sordibus, inde au-
tem emergimus fructum afferentes in corde, timorem et spem in Iesum ha-
bentes in Spiritu (c).*

Hermas, Baptismum omnem peccati labem eluere docens, dixit, *aliam non es-
se poenitentiam, nisi illam, cum in aquam descendimus et accipimus remis-
sionem peccatorum nostrorum, ulterius non peccare, sed in castitate permane-
re (d).* Idem *Hermas* alio loco multis variisque similitudinibus adhortatur
ad poenitentiam per Baptismum, et desinit in haec verba: *Vides igitur in
poenitentia peccantium inesse vitam, non agentium vero poenitentiam mortem
paratam (e).*

Notatu dignus imprimis est saepius laudatus *Iustini M.* locus, qui hac in
causa merito classicus habetur, de Baptismo agens dixit ille „*nos priorem nos-
tram nativitatem ignorantes necessitate quadam natos et in malis moribus
pravaque consuetudine educatos, remissionem ante commissorum peccatorum
consequi in aqua, ne necessitatis et ignorantiae liberi maneamus, sed ut delec-
tus et scientiae filii fiamus.*” Hanc peccatorum veniam non cum externo
Baptismi ritu esse coniunctam, sed accedere debere poenitentiam, idem docet
addens: „*Super eo, qui renascendum sibi esse statuerit, atque per poenitentiam
ab admisfis delictis respuerit, Parentis rerum omnium et Domini Dei nomen
nominari (f).*” Idem Baptismum vocat φωτισμον illuminationem, non quia

(c) *Barnabae* Ep. C. XI. PP. Apost. T. I. p. 38. Ἡμεῖς μὲν καταβαίνομεν εἰς τὸ ὕδωρ γε-
μόντες ἁμαρτιῶν καὶ ὀύπου, καὶ ἀναβαίνομεν καρποφοροῦντες ἐν τῇ καρδίᾳ τὸν φόβον
καὶ τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Ἰησοῦν ἔχοντες ἐν τῷ πνεύματι.

(d) *Hermas* Pastor. Mand. IV. C. 3. ibid. p. 90.

(e) *Hermas* L. III. Similit. VII et VIII ibid. p. 110. sq.

(f) *Iust. M.* l. c. Ap. Mai. p. 80. ἐπειδὴ τὴν πρώτην γένεσιν ἡμῶν ἀγνοοῦντες κατ' ἀνάγκην

statuebat, ipsa lotione modo supernaturali mentes hominum collustrari, quae serioris aetatis fuit opinio; sed iustam rationem, ob quam Baptismus ita vocetur, hanc esse dixit „quia eo illuminantur mentes illorum, qui haec” (quae in contextu legimus) *didicerint* (g). Ob antegressam in Doctrina Christiana institutionem Baptismum ita a *Iustino M.* appellari, sequitur etiam ex eo, quod mox addit, *eum, qui illuminatus sit, ablui* (h). In Dialogo cum Tryphone Iudaeo idem statuit, Baptismo solum lustrari atque purificari posse poenitentiam agentes et aquam esse vitae, nullam autem utilitatem esse Baptismatis, quod carnem et corpus solum reddat purum „*Baptizamini*” inquit „et „*abluimini animas ab ira, ab avaritia, ab invidia, ab odio, et ecce corpus mundum est*” (i). Itaque statuit in solis poenitentibus baptismum vim suam exserere salutarem. Eadem fuit sententia *Theophili Antiocheni*, qui in explicanda doctrina de rerum omnium Creatore Deo, rationem, ob quam animalia quinto die ex aqua producta benedictionem Dei sint consecuta, hanc esse dixit „*ut notum sit mortalibus, fore ut poenitentiam apprehendant et peccato-*

γεγεννημένα ἐν ἰσθεσι φανύλοις καὶ πονηραῖς ἀνατροφαῖς γεγόμενα ὅπως μὴ ἀνάγκης τένα, μηδὲ ἀγνοίας, μένωμεν ἀλλὰ προαιρέσεως καὶ ἐπιστήμης, ἀφέσεως τῆς ἁμαρτίας, ὑπερ ὧν προημάρτομεν τύχωμεν ἐν τῷ ὕδατι ἐπονομάζεται τῷ ἐλομένῳ ἀναγεννηθῆναι καὶ μετανοήσαντι ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις τὸ τοῦ πατρὸς τῶν ὅλων καὶ δεσπότου Θεοῦ ὄνομα.

(g) *Iust. M.* l. c. καλεῖται δὲ τοῦτο τὸ λουτρὸν φωτισμὸς, ὡς φωτιζομένων τὴν διάνοιαν τῶν ταῦτα μανθανόντων. Pro μανθανόντων hic legendum esse μετασχόντων statuit *Thirlinus* in edit. p. 90. et pro φωτιζομένων *Grunerus*. *Inst. Theol. Dogmat.* p. 547. legere mavult φωτίζον μὲν, probante *Cl. Abresch* in not. ad Paraphr. Ep. ad Hebr. p. 381. Nihil tamen videtur mutandum, commodum enim vertitur, quoniam ii, qui ea de Deo etc. didicerunt, mente collustrati sunt. Cf. *Doederl.* *Inst. Theol. Christ. T. II.* p. 766. Ed. VI. *Cl. Seegar* ad *Clem. Alex.* Librum: quis divites etc. p. 378. qui pro μανθανόντων coniecit legendum μαθόντων.

(h) *Iust. M.* l. c. ὁ φωτιζόμενος λούεται Cf. de Doctrina *Iust. M.* *Lange.* l. c. p. 131. *Münter.* l. c. p. 48. sq. *Müncher.* Vol. II. p. 327. sqq.

(i) *Iust. M.* Dial. cum Tryph. Iud. p. 114. τὸ βάπτισμα τὸ μόνον καθαρίσαι τοὺς μετανοήσαντας δυνάμενον, ταῦτό ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς ζωῆς, τί γὰρ ὄφελος ἔκεινο τοῦ βαπτίσματος, ὃ τὴν σάρκα καὶ μόνον τὸ σῶμα φαιδρύνει, βαπτίσθητε τὴν ψυχὴν ἀπὸ ὁργῆς, καὶ ἀπὸ πλεονεξίας, ἀπὸ φθόνου, ἀπὸ μίσους, καὶ ἰδοὺ τὸ σῶμα καθαρόν ἐστι.

„*rum remissionem nanciscantur per aquam et lavacrum regenerationis omnes, quotquot accedant ad veritatem et regenerentur, et accipiant benedictionem a Deo (k).*”

Simpliciori huic de Baptismo sententiae hanc addidit *Irenaeus*, quod cum Baptismate iuncta sit communicatio Spiritus sancti dixitque: *corpora nostra per lavacrum accipere illam, quae est ad incorruptionem, unitatem, animas autem per spiritum (l).*

Magis autem doctrinam de Baptismo exornarunt et vim quamdam Mysticam huic ritui tribuerunt Scholae Alexandrinae doctores, *Clemens Alexandrinus* et *Origenes*.

Clemens quidem *Alexandrinus* docuit, baptismo collustrari hominum mentes ad Deum cognoscendum, dixitque „*Baptizati illuminamur, illuminati in filios adoptamur, adoptati perficimur, perfecti immortales reddimur.*” Porro scripsit: „*qui tingimur absterfis peccatis, quae divino spiritui quodammodo tenebras offundebant, liberum et ab omni impedimento vacuum et lucidum, habemus Spiritus oculum, quo quidem solo quod divinum est intuemur, coe-*”
„*litus influente nobis sancto Spiritu (m).*

Pluribus idem usus est vocabulis ad salutarem Baptismi vim significandam, dixit eum *gratiam, illuminationem, perfectum tutamen, signaculum domini (n).* Non autem exteriori Baptismatis ritui praeclaram hanc vim tribuit,

(k) *Theophilus* ad Autolyicum L. II. C. 16. p. 361. *ἔτι μὲν καὶ ἐνλογήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὰ ἐκ τῶν ὑδάτων γινόμενα, ὅπως ἡ καὶ τοῦτο εἰς δέγμα τοῦ μέλλειν λαμβάνειν τοὺς ἀνθρώπους μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν διὰ ὕδατος καὶ λουτροῦ καλυπτεσθῆναι πάντας τοὺς προσίοντας τῇ ἀληθείᾳ, καὶ ἀναγεννομένους καὶ λαμβάνοντας ἐνλογίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ.*

(l) *Irenaeus* L. III. C. 17. §. 2. Cf. ante dicta C. IV. § 1.

(m) *Clem. Alex.* Paedag. L. I. C. 6. p. 113. *Ἐφωτισθῆμεν γὰρ τὸ δὲ ἔστιν ἐπιγνῶναι τὸν Θεόν, dein: βαπτιζόμενοι φωτιζόμεθα, φωτιζόμενοι νίπτοιμεθα, νίπτοιμεθα τελειούμεθα, τελειούμενοι ἀπαθανατιζόμεθα. p. 114. οὕτως καὶ οἱ βαπτιζόμενοι τὰς ἐπισκοποῦσας ἁμαρτίας τῷ Θεῷ πνεύματι ἀγλῶς δίκην, ἀποτριβόμενοι ἐλεύθερον καὶ ἀνεμπόδιστον καὶ φωτεινὸν ὄμμα τοῦ πνεύματος ἴσχομεν. ὃ δὲ μόνον τὸ Θεῖον ἐκπαινεύμεν οὐρανόνθεν ἐκισρέοντος ἡμῖν τοῦ ἁγίου πνεύματος.*

(n) *Clem. Alex.* in Libro quis dives etc. § 42. p. 109. ed. Segnar, *φώτισμα, τελείον, φυλακτὴρ*

vel physicam esse eam statuit, sed signum esse dixit purificationis internae et symbolum salutis (o).

Origenes secutus est *Clementem*, docuitque regeneratione per aquam et Spiritum nos ab omni labe purgari et omne genus peccati, cum ad salutare lavacrum venimus, auferri (p). Baptismum quidem esse dixit symbolum externum purificationis, sed vocat hunc ritum tamen *principium et fontem donorum gratiae divinae, quia Spiritui sancto viam munit ad animos hominum accedendi* (q). *Sine Baptismo non esse peccatorum veniam* idem affirmat (r) et mutationem, quam in homine efficiat Baptismus, vocat ille *παλιγγενεσίαν* (s) eique magnam tribuit vim ad homines a Spiritu maligno liberandos, eosque Spiritus sancti et arctioris cum Deo coniunctionis participes reddendos (t). Neque tamen *Origenes* vim physicam Baptismo tribuisse videtur, diserte declarans „*renovationem spiritus praestare aquae, neque Spiritum, qui a Deo est, omnibus post aquam imprimi et ingenerari* (u).”

Longius progressi in Ecclesia Latina Doctores Africani, ritui externo vim et efficaciam tribuerunt maxime salutarem, et accedente Spiritus Sancti operatione aquam animi fordes abluere et salutem afferre statuebant, et vim quamdam physicam Baptismo iunctam opinabantur.

Tertullianus imprimis elogiis pluribus Baptismum exornavit, eiusque ad salutem necessitatem defendit, scripto etiam peculiari libro de Baptismo, in quo

ριον, σφραγίδα τοῦ κυρίου Cf. ad. h. l. Segar, p. 377. sqq. alibi a *Clemente* vocatur σφραγίς τοῦ κηρύγματος, item φάρμακον παιάνιον, λογικὸν βαπτισμα, λογικὴν ὕδωρ *Pædag.* L. I. C. 6. p. 116, 117. Cohortat. ad Gentes. C. X. p. 79. Cf. *Müncher.* l. c. p. 330. sq.

(o) *Clem. Alex.* Strom. L. IV. C. 22. p. 628. ubi laudat proverbium ἰσθὲ μὴ λουτρῶ ἀλλὰ νῶν καθαρός. Cf. *Münter.* p. 53, 54.

(p) *Origen.* Comment. in Rom. V. Opp. T. IV. p. 565.

(q) *Origen.* contra Cels. L. III. C. 51. Opp. T. I. p. 481. in Ioan. Opp. T. IV. p. 133.

(r) *Origen.* exhort. ad Mart. C. 30. T. I. p. 292. ὅτι οὐκ ἔστιν ἄφεσις ἁμαρτημάτων χωρὶς βαπτίσματος λαβεῖν.

(s) *Origen.* in Matth. Opp. T. III. p. 686.

(t) *Origen.* in Matth. Opp. T. III. p. 539. idem περὶ ἄρχων L. I. C. 3. p. 61, 62. Cf. de his locis *Münter.* l. c. p. 55. sqq. *Müncher.* l. c. p. 332.

(u) *Origen.* in Comm. in Ioan. Opp. T. IV. p. 134.

mentem fufius expofuit, et aquis, per unionem cum divina virtute, vim sanctificandi tribuit. *Felix*, inquit, *sacramentum aquae nostrae, quia ablutis delictis pristinae coecitatis in vitam aeternam liberamur* (v). Aquae iunctam esse Spiritus sancti operationem statuit, scripsitque: *Aqua inprimis visa est digna, quia antiqua substantia* (i. e. ante terram creatam) *et quia Spr. S. aquae sedes gravior fuit, quam cetera elementa. Spiritus sanctus tum quasi omine quodam significavit modum, quo postea aquae vis in sanctificando tribueretur. Nam omnes aquae (nihil enim interest, mari quis an stagno, flumine an fonte, lacu an alveo, diluatur) de pristinae originis praerogativa sacramentum sanctificationis consequuntur, invocato Deo. Supervenit enim statim Spiritus de Coelo et aquis superest, sanctificans eas de semet ipso, et ita sanctificatae vim sanctificandi combibunt* (w). Idem opinabatur Baptismo praesesse Angelum quemdam, quem *Baptismi arbitrum* appellat, qui homines ducat ad abluitionem peccatorum, et Spiritum Sanctum manus impositione recipiendum, atque rem illustrat exemplo Angeli, qui piscinam Bethsaidam commovisse dicitur ad aegrotorum valetudinem restituendam (x): addit porro: *Neque tamen in aquis Spiritum S. consequimur, sed in aqua emendati sub angelo Spiritui sancto praeparamur* (y). *Nam post Baptismum demum manus imponitur per benedictionem advocans et invocans Spiritum sanctum, qui tunc super emendata et benedicta corpora libens a Patre descendit, super Baptismi aquas tanquam pristinam sedem recognoscens; conquiescit columbae figura. delapsus in Dominum* (z).

Magis disertè Baptismi vim et laudes extulit *Cyprianus*, et hunc ritum superiorum peccatorum labem abluere, hominem ab omnibus vitiis et sceleribus purgare, eumque luminis coelestis participem reddere docuit, ad salutarem eius effectum, quam ipse expertus fuerat, provocans: *Nam ut ipse, inquit,*

(v) *Tertull. de Bapt. C. 1.*

(w) *Tertull. de Bapt. C. 4.*

(x) *Tertull. de Bapt. C. 5.*

(y) *Tertull. de Bapt. C. 6.* sensus est: Baptismum poenitentibus conferre veniam peccatorum eo-que sanctificare, ut ad communionem Spiritus sancti apti sint, qui per manuum impositionem his daretur, ut per eum ducantur et ad immortalitatem praeparentur. Vid. *Venema H. E. T. III. p. 486.*

(z) *Tertull. de Bapt. C. 8.* Cff. de his *Tertulliani* locis *Röfser. l. c. P. III. p. 129, sqq. Münster. l. c. p. 57, sqq. Müncher, l. c. p. 333.*

quam plurimis vitæ prioris erroribus implicitus tenebar, quibus exui me posse non crederem, vitiis adhaerentibus, obsecundans eram et desperatione meliorum malis meis velut iam propriis et vernaculis favebam. Postquam undæ genitalis auxilio superioris ævi labe deterfa in expiatum pectus et purum desuper se lumen infundit, postquam coelitus spiritu hausto in novum me hominem nativitas secunda reparavit, mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa, facultatem dare, quod prius difficile videbatur geri posse, quod impossibile putabatur, ut esset agnoscere terrenum fuisse, quod prius carnaliter natum delictis obnoxium viveret, Dei esse coepisse, quod iam Spiritus S. animaret (a). Idem omnia fere S. Scripturæ loca, quæ de sola loquuntur aqua, qua purgantur credentes, de Baptismo interpretatur et discrete tradit per Baptismum Spiritum S. accipi (b). Porro dixit: Oportet ergo mundari et sanctificari aquam prius a sacerdote, ut possit baptismo suo peccata hominis, qui baptizatur, abluere (c). Inde incipit omnis fidei origo et ad spem vitæ æternæ salutis ingressio et purificandis ac vivificandis Dei servis divina dignatio (d).

In Christo per lavacrum generationis nascimur: peccata purgare et hominem sanctificare aqua sola non potest, nisi habeat et Spiritum S. baptisma est, in quo homo vetus moritur et novus nascitur (e). Idem baptisma vocavit sanctificationem ubi scripsit: Delicta quæ fuerant ante contracta, Christi sanguine et sanctificatione purgantur. Hic a Cypriano intelligi baptismum patet ex iis, quæ mox subiungit: quia sicut lavacro aquæ salutis gehennæ ignis extinguitur, ita et elemosynis atque operationibus iustis delictorum flamma sopitur, et quia semel in baptismo remissa peccatorum datur, assidua et iugis operatio, baptismi instar imitata Dei rursus indulgentiam largitur (f).

(a) Cyprianus de Gratia Dei ad Donatum p. 2. Cf. Münster. l. c. p. 61. sqq. Röfser. l. c. T. III. p. 178. sq.

(b) Cyprian. Ep. 63. ad Caecilium p. 278.

(c) Cyprian. Ep. 70. ad Ianuar.

(d) Cyprian. Ep. 73. ad Iubal.

(e) Cyprian. Ep. 74. ad Pompeium. Vide hæc et alia Cyprianæ loca apud Venem. H. E. T. III. p. 665.

(f) Cyprian. in Libro de Opere et Eleemosynis p. 137. Cf. de h. l. Venem. H. E. T. III. p. 630. sqq. Röfser. l. c. T. III. p. 214.

Ita quoque vim Baptismi salutarem laudat *Lactantius*: *Uno*, inquit, *lavo- cro malitia omnis abolebitur. Tanta divinae sapientiae vis est, ut in hominis pectus infusa, matrem delictorum stultitiam uno simul impetu expellat, ad quod efficiendum non mercede, non libris, non lucubrationibus opus est. Gra- tis ista fiunt, facile, cito, modo pateant aures et pectus sapientiam fitiat. Nemo vereatur nos. Aquam non vendimus, nec solem mercede praestamus. Dei fons uberrimus atque plenissimus patet cunctis, et hoc coeleste lumen uni- versis oritur, quicumque oculos habent* (g).

Ex hisce veterum testimoniis apparet, *Tertullianum* imprimis, et qui eum secuti sunt saeculo III. Ecclesiae Patres, de vi Baptismatis salutari magnifice sensisse et praelusisse iis, qui post Concilii Nicaeni tempora de Baptismi virtuti- bus, maxime de remissione peccatorum eius fructu, splendidius declamarunt, *Gregorio Nyseno* et *Nazianzeno*, *Athanasio*, *Basilio*, *Chrysostomo*, *Cyrillo Hierosol.* *Epiphanio*, *Augustino*, *Ambrosio*, *Hilario*, aliis, qui postea vim aquae in Baptismo inditam multo magis extulerunt, eamque ab omnibus pecca- tis et poena liberare, atque Dei gratiam et fidem cunctis impertire statuerunt, unde tandem fluxit Ecclesiae Romanae doctrina, baptismum delere culpam et poenam, infundere gratiam et prodesse ex opere operato, characterem indelebilem imprimere (h). Non ita sentiebant patres Antenicaeni, qui, licet Baptismi necessitatem defenderent, et non nisi hoc ritu initiatos ad vitam beatam perveni- re posse docerent, iidem admonuerunt, baptismi aquam superiorum tantum pec- catorum abolere labem, nec a poenis futuris liberare, futurorumque praemio- rum compotes facere posse homines, nisi qui a vitiis ac delictibus purgati vitae honestate et mentis morumque integritate se praestarent dignos, qui in vitam beatam recipiantur (i).

(g) *Lactantius Instit. Divin. L. III. C. 25.*

(h) Vid. *Grunerus* l. c. p. 549 sqq. *Beck. Commentar. Histor. p. 679.*

(i) Cf. *L. A. Paetz* *Commentat. de vi, quam Religio Christiana, per tria priora saecula, ad homi- num animos, mores, ac vitam habuit*, Götting. 1799. p. 3. sq.

§ 4.

*Veterum Christianorum sententiae de Baptismo, si
rite sit peractus, non repetendo.*

Ex iis, quae de Baptismi a Iesu Christo instituti consilio docuerunt ipse Servator et Apostoli, et ex antiquorum de huius ritus necessitate ac vi salutari sententiis ante expositis, sequitur communem hanc fuisse veterum Christianorum doctrinam, omnibus, qui Christianae societati adscribendi sint, hunc inaugurationis ritum semel tantum esse subeundum, neque, si rite peractus sit, esse repetendum. Haec res adeo perspicua est, ut vix testimoniis opus sit, quae illam probent. In Veterum scriptis semper de uno Baptismo, quo peccatorum sordes abluantur, sermo est, et in *Canonibus Apostolicis* statuitur. *Episcopum aut Presbyterum esse munere movendum, si denuo baptizaverit eum qui vere habeat baptismum (k)*. In *Constitutionibus Apostolicis* dicitur: *omnes contentos esse debere uno Baptismo sole in mortem Domini tradito (l)*. *Tertullianus* dixit: *Semel lavacrum inimus, semel delicta diluuntur. Unus omnia Baptismus est nobis. Unus Dominus et unum Baptisma et una Ecclesia in coelis (m)*. *Cyprianus* scribit, *Baptisma semel sumitur, nec rursus iteratur, additque rationem ex dicto Christi: qui biberit ex aqua, quam ego do, non sitiet in aeternum (n)*.

Sed de Baptismo Haereticorum, eiusque vi orta est dissensio. Primis quidem temporibus, quum aut nullae erant Haereticorum familiae, aut tennes saltem et perobscurae, nihil de virtute Baptismi haereticorum constitutum, nec

(k) *Canon. Apost.* in *Const. Apost.* L. VIII. C. 47. apud Cotelierum in *PP. Ap. T. I.* p. 449: *Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα ἐν ἁνῶν βαπτισμῷ καθαιρείσθω.*

(l) *Const. Apost.* L. VI. C. 15. p. 347. *βαπτίσματι ἐν ἀρκείῳ μόνῳ τῷ εἰς τὸν τοῦ χριστοῦ θάνατον δεδομένῳ.*

(m) *Tertull. de Bapt.* C. 15.

(n) *Cyprian. Ep.* 63. ad *Caecilium* p. 278.

qua lege recipiendi essent, qui ex haereticis ad Catholicam Ecclesiam transirent, decretum est.

Secundo vero saeculo, quum paulatim variae sectae orirentur, atque ex his saepe nonnulli ad recte sentientes Christianos migrarent, orta est quaestio, utrum hi sacris Christianis per Baptismum initiandi essent, nec ne.

Haereticorum Baptismum nullam operari posse peccatorum veniam, adeoque hunc ritum non nisi in Ecclesia Catholica recte administrari, indicavit *Clemens Alexandrinus*, dicens *haereticorum Baptismum non esse aquam puram et sinceram* (o); et magis aperte dixit *Tertullianus*: *Unus Baptismus est nobis. Sed circa Haereticos sane quid custodiendum sit digne quis retractet? Ad nos enim editum est. Haeretici autem nullum habent consortium nostrae disciplinae. Non idem Deus est nobis et illis, nec unus Christus, id est idem; ideoque nec Baptismus unus, quia non idem: quem cum rite non habeant, sine dubio non habent* (p). Alio loco idem *Tertullianus* scripsit: *Haereticus apud nos ut ethnico par, imo et super ethnicum. Haereticus etiam per Baptisma veritatis utroque homine purgatus admittitur* (q). Ita quoque indicabant plerique in Africa et Asia Episcopi, adeoque Haereticos ad Christianos Catholicos accedentes, per baptismum initiandos, censebant. Alii vero contendebant, in eiusmodi casibus repetitione Baptismi non opus esse, et haereticos, ad Ecclesiam Catholicam accedentes, manibus tantum impositis et precibus, ab Episcopo esse consecrandos. Ita statuebant Romani, quos Europaei reliqui et nonnulli ex Africanis et Asiaticis sequebantur, suo quisque arbitrio usi.

Cum tamen ineunte saeculo III, in Africa de hoc negotio dissenso orta esset, Agrippinus, Episcopus Carthagenensis, Concilium convocavit, in quo decernebatur: *baptizandos esse, qui ab Haereticis ad Ecclesiam veniunt* (r). Se-

(o) *Clem. Alexand. Strom. L. I. C. 19. p. 375.* αὐτὰ γὰρ διαθήκη ὕδωρ ἀλλότριον τὸ βάπτισμα τὸ αἱρετικὸν οὐκ οἰκείον καὶ γνήσιον ὕδωρ λογιζομένη.

(p) *Tertull. de Bapt. C. 15. p. 230. Cf. de h. l. G. I. Pessus Disput. 19. de Baptismo Opp. T. VI. p. 322,* qui notavit verba obscura *ad nos enim editum est*, significare ad Catholicorum disciplinam pertinere Baptismus, sive nobis Catholicis is est praeceptus, non haereticis.

(q) *Tertull. de Pudicit. C. 19. p. 581.*

(r) *Cyprian. Ep. 71. p. 196. Ep. 73. p. 199.*

quebantur hoc decretum, multi Afrorum Episcopi, licet et inter hos fuerint, qui haereticos sine Baptismo reciperent.

Progrediente tempore cum eadem res Episcoporum Asiaticorum animos distraheret, habiti sunt plures conventus eorum Iconii et Synadis, quae urbes erant Phrygiae, et statutum est: in haereticis, ad ecclesiam accedentibus, iterandum esse Baptismum (s).

Africanos et Asiaticos, qui hanc tuebantur sententiam, valde errare indicabat Stephanus, Episcopus Romanus, qui, ut ab hoc errore eos abduceret, Epistolam ad eos scribebat, cui cum illi parere nollent, eos Ecclesiae Romanae communione excludebat (t). Nihilo tamen minus *Cyprianus*, ab Episcopis quibusdam Afris consultus, in Concilio Carthaginensi anno CCLVI Orientalium sententiam probabat, idque Stephano modeste significabat, Concilii nomine monens, se nulli secus sentienti litem moturos esse. Plures hac de causa scriptae sunt a *Cypriano* Epistolae, quibus contendebat, neminem posse extra Ecclesiam baptizari, cum sit Baptisma unum constitutum, adeoque haereticorum Baptismum omnis virtutis esse expertem. *Omnes*, inquit, *qui ex quacumque haeresi ad Ecclesiam convertuntur, Ecclesias unico et legitimo Baptismo baptizantur, exceptis his, qui baptizati in Ecclesia prius fuerant, et sic ad Haereticos transierant. Illos enim oportet, cum redeunt acta poenitentia, per manus impositionem solum recipi* (u). Stephanus contra statuebat, omnes in Christi nomine tinctos posse sine baptismo admitti ad melioris ecclesiae societatem; *non quaerendum esse, quis sit ille, qui baptizaverit, eo quod qui baptizatus sit, gratiam consequi possit, invocata Trinitate nominum Patris et Filii et Spiritus sancti* (v). Utraque disidentium pars in sua sententia permanebat, post Stephani mortem tamen pax restituta fuit (w).

(s) Niditur hoc testimonio *Dionysii* Episcopi Alexandrini apud *Euseb.* H. E. L. VII. C. 7.

(t) *Dionys.* *Alexand.* apud *Euseb.* H. E. L. VII. C. 5. ἐπιστάλη μὲν οὖν πρότερον, καὶ περὶ Ἑλένου, καὶ περὶ Φιρμιλιανοῦ, καὶ πάντων τῶν τε ἀπὸ Κιλικίας, καὶ Καππαδοκίας, καὶ ὁμιονίης Γαλατίας, καὶ πάντων τῶν ἐξ ἡς ὁμορῶντων ἐθνῶν, ὡς οὐδὲ ἐκείνοις κοινωνήσαν διὰ τὴν αὐτὴν ταύτην αἰτίαν, ἐπειδὴ τοὺς αἱρετικούς φησὶν ἀναβαπτίζουσι.

(u) *Cyprian.* Ep. 69—75. variis locis Cf. *Räyser.* l. c. p. 263. 399.

(v) Ita *Stephani* sententiam tradit *Ammianus* in Ep. ad *Cyprian.* Ep. 75. p. 322.

(w) Vidd. de hac controversia *Fafus* l. c. p. 322. 399. *Meisner.* de rebus ante Const. M. p. 513.

Postea vero disceptatio cum Donatistis effecit, ut unitas Baptismi a Catholicis magis defenderetur, discrimen veri et falsi Baptismi constitueretur, et discerneretur vim baptismi non pendere a ministro, adeoque si adhibita aqua et invocato Patris Filii ac Spiritus S. nomine fit peractus, ab eo iterando abstinendum esse, repeti autem debere Baptismum, qui non rite fit peractus.

§ 5.

Haeticorum, qui tribus prioribus saeculis falso dicuntur, sententiae de Baptismo.

Ne omittam aliquid, quod ad veterum Christianorum sententias, de Baptismo pertinet, ultimo loco paucis inquirendum videtur, quid de hoc ritu sacro senserint illi, qui saeculis tribus prioribus ab Ecclesia Catholica dissentiebant et haeretici habebantur.

Plerique eorum videntur eadem ratione Baptismum administrasse, qua illud factum fuisse in Ecclesia Catholica ante exposuimus, et propterea multi statuerunt, si qui ex Haeticorum familia quadam ad Catholicos transirent, non iterandum esse Baptismum.

Nonnulli quidem fuisse dicuntur inter Gnosticos, qui Baptismum repudiarent, statuerentque veram ἀπολύτρωσιν tantum in cognitione veritatis sitam esse, quae ritu externo et visibili conferri non possit: et haec traditur fuisse sententia sectae Marcionum natae, saeculo II, et Valentiniana, reliqui autem Gnostici, imprimis Valentiniani et Menander, Baptismum adhibuerunt eiusque vim et laudes auxerunt (*).

Marcion saeculo II dicitur baptismum bis vel ter impertiasse et primum Baptisma inde collegisse, quod Christus baptizatus sit a Ioanne, alterum tertiumque exinde quod Christus dixerit: βάπτισμα ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη τετέλεκα αὐτό; Item ποτήριον ἔχω ποιεῖν καὶ τί θέλω, εἰ ἤδη πληρώσω αὐτό; Utrum-

sqq. *Venema* H. E. T. III. p. 749. sqq. *Röslor.* l. c. P. III. p. 216. sqq. *Müncher.* l. c. P. II. p. 352. sqq. *Münter.* l. c. p. 29. sqq. *van Hamelsveld* Kerkel. Gesch. D. III. p. 115—132.

(*) Vid. *Theodot.* Exc. Opp. Clem. p. 987—991. *Iren.* L. III. C. 17. 2.

que hoc dictum fere convenit cum iis, quae leguntur Luc. XII, 50. et Matth. XX, 22, 23. (y). Ita quoque inter Marcosios, de quibus ante, nonnulli plures adhibebant ritus initiandi, quorum prior veniam peccatorum conciliare, alter ad sublimiorem scientiam ducere credebatur, hoc baptismo Christum accepisse Spiritum S. et de eo locutum fuisse Marc. X, 50. statuebant, et iungebant huic ritui precum formulas lingua Syriaca, quae servatae sunt apud *Irenaeum*, *Epiphanium* et *Theodoretum* (z).

Inter Manichaeos Baptismus erat receptus ea forma ac ratione, quam Christus praescripsit, quoniam vero huic ritui nullum tribuebant ad animae salutem fructum, cogeant neminem suorum ad eum suscipiendum. Si qui tamen ex electorum, quos dicebant, numero, initiari per Baptismum cupiebant, licitum hoc iis erat, quibus autem ritibus hi Electi, qui reliquis sanctiores habebantur, initiati sint, nemo veterum memoriae prodidit, res enim haec ad arcana sectae sacra pertinebat. Illud confiat, eos, qui apud Manichaeos fuerant baptizati, absque huius ritus iteratione in Ecclesiam Catholicam fuisse receptos (a).

Ita iam perveni ad finem Commentationis, qua veterum Christianorum tribus prioribus saeculis de Baptismo sententias exponere conatus sum. Vobis, Viri Clarissimi! hocce opusculum offero, vestram implorans benignitatem et in iudicando facilitatem.

Symb.

Omnia conando docilis sollertia vincit.

(y) Vid. *Epiphan.* Haeresi XLII. p. 304. ed. Paris. 1622. Cf. *Vossius* Disput. 17. de Baptismo l. c. p. 319. *Münter.* l. c. p. 72. sq.

(z) Vid. *Münter.* l. c. p. 73.

(a) Vidd. Testimonia *Cyrilli Hierosol.* *Augustini Hieronymi*, aliorum apud *Moshem.* l. c. p. 889. sqq. Cf. *Münter.* l. c. p. 76. sq.

